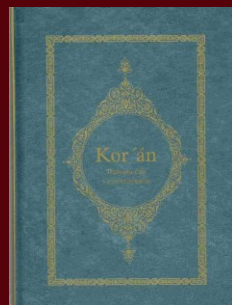
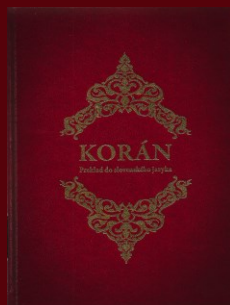
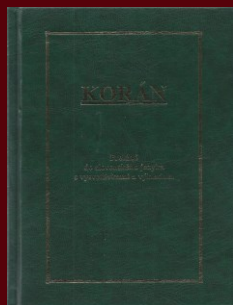

Ako sme prekladali Korán do slovenského jazyka

JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Ako sme prekladali Korán do slovenského jazyka

Autor: JUDr. Abdulwahab Al-Sbenaty

Prvé vydanie 2019

©Abdulwahab Al-Sbenaty

ISBN: 978-80-570-0683-1

Obsah

Obsah	2
1. Úvod.....	3
2. Ako vznikla myšlienka prekladu Koránu.....	4
3. Ako sa preklad začal	9
4. Systematika prekladu Koránu	14
4.1. Začiatky a postupný vývoj metodológie prekladu	14
4.2. Preklad jednotlivých slov a zjednotenie ich prekladu v celom texte	18
4.3. Preklad viet a ich význam	36
4.4. Zosúladenie prekladu slov a prekladu významu	38
5. Jazyková kontrola a korektúra prekladu	40
6. Nezávislá kontrola zrozumiteľnosti	48
7. Ukončenie prekladu v roku 2007	50
8. Tlač a publikovanie v roku 2008.....	51
9. Dodatočná kontrola a ďalšie vydania v roku 2013/2014 a 2015.....	54
10. Záver	59
Jednotlivé vydania.....	61

1. Úvod

Predkladaná publikácia vzišla okrem iného aj na podnet viacerých muslimov. Vždy keď som spomínal, ako sa celý preklad začal, ako sa skompletizoval a aký postup sme pri preklade zvolili, mnohí ľudia zostali prekvapení hlavne dĺžkou práce na preklade, vynaloženou námahou, ako aj metodológiou, ktorá sa pri preklade použila.

Mnohí žiadali, aby som napísal o tom, ako sa preklad zrodil. Chceli, aby tieto informácie nezanikli a aby zostali zachované pre ďalšie generácie.

Čas, energia a práca, ktorá sa pri písaní mojich publikácií vynakladá je veľká. Vždy sa ich darí dokončiť len s Božou pomocou. Preklad Koránu si ale právom zaslúžil tú najväčšiu pozornosť, aká sa dala hociktorej knihe venovať. Preto som nakoniec aj uznal, že opísanie spôsobu, akým sa Korán prekladal do slovenského jazyka by mohol byť užitočný. Nielen preto, aby sa táto informácia zachovala, ale aj preto, že si uvedomujem, že žiadna ľudská práca nemôže byť dokonalá akokoľvek by bola dobrá a akokoľvek by bola veľká snaha na ňu vynaložená. Vysvetliť postup, zvolený pri preklade Koránu bude preto možno užitočný pre ďalšie generácie ľudí, ktorí by sa Koránom a jeho slovami zaoberali a písali o ňom alebo používali citácie z jeho znamení (veršov).

Ďalšia skutočnosť, ktorá ma nakoniec viedla k napísaniu tejto publikácie bol aj určitý prejav vďaky ľuďom, ktorí sa počas dlhej doby prác na preklade zapájali v určitých etapách do tohto procesu. Niektorí len okrajovo, iní zasa výraznejšie. V každom prípade každý svojou časťou nakoniec prispel k tomu, že sa preklad dokončil.

2. Ako vznikla myšlienka prekladu Koránu

Samotná myšlienka prekladu Koránu vznikla na rozmedzí rokov 1991 - 1992. Vtedy existoval preklad Koránu do českého jazyka. Takýto preklad, ale v slovenskom jazyku neexistoval. S touto myšlienkou vtedy prišli niektorí činní muslimovia, ktorí žili na Slovensku, ale aj niektorí muslimovia zo zahraničia. Koncom roka 1992 už bolo jasné, že Česká a Slovenská federatívna republika sa rozdelí a vzniknú dva samostatné štáty.

V tom čase som už bol späť na Slovensku.

Narodil som sa v roku 1972 na Slovensku. Otec pochádzal pôvodne zo Sýrie a matka zo Slovenska. Prvé štyri roky života som strávil na Slovensku, kde som sa naučil aj základy slovenského jazyka. Potom sme sa presťahovali spolu s rodičmi do Sýrie. Tam som študoval na základnej a strednej škole s tým, že na štúdium na vysokej škole som sa mal vrátiť na Slovensko. Počas obdobia pobytu v Sýrii sme prichádzali na Slovensko tráviť letné prázdniny. V roku 1991 som sa vrátil zo Sýrie a začal som študovať na Slovensku právo. Neskôr keď som na svoje štúdium spomínal z pohľadu prác na preklade Koránu, som si uvedomil skutočnosť, že právo bolo asi jediný odbor, ktorý mi dokázal zvýšiť úroveň znalosti slovenského jazyka natoľko, že mi to neskôr veľmi pomáhalo pri preklade Koránu. Štúdium práva totiž kladie dôraz na presný význam slov a ich skladby vo vetách. Pri právnych normách je badať, aký význam vo vete môže mať presunutie samotnej čiarky v texte. Pevná súvislosť medzi odborom, ktorý som študoval a

prácou na preklade Koránu som si ale plne uvedomil až dodatočne. Okrem už uvedeného, v čase, keď som začal študovať, bola časť vysokoškolských študijných materiálov napísaná v českom jazyku a neexistoval slovenský ekvivalent. Robilo mi to spočiatku problémy, ale následne to posilnilo moju znalosť českého jazyka.

V roku 1992 a 1993 som pôsobil vo Všeobecnom zväze moslimských študentov na Slovensku, kde som mal na starosti publikačnú činnosť a preklad piatkových kázni do slovenského jazyka. To postupne viedlo aj k tomu, že som sa začal oboznamovať s terminológiou spojenou s náboženskou tematikou. Výhodou pre mňa bolo aj to, že sa u mňa táto terminológia vytvárala postupne a sústredovala sa na islamské témy, čo znamenalo, že nebola zmiešaná s terminológiou používanou v textoch náboženskej literatúry na Slovensku. Terminológia a pojmy použité v Koráne sa totiž z hľadiska obsahu a použitia podobajú na tie, ktoré sa používajú v inej náboženskej literatúre na Slovensku, ale v niektorých prípadoch sa úplne odlišujú. Uvedená skutočnosť mi poskytla výhodu určovať, ktoré pojmy prevziať a ktoré nie. Ktoré použiť v zaužívanom zmysle a ktoré modifikovať. Pri tých pojmoch, zaužívaných v literatúre, ktoré sa nezhodovali obsahovo s pojmi v arabskom jazyku sa buď vytvorili nové terminologické pojmy, alebo v niektorých prípadoch sa ponechal len prepis pôvodného slova v arabskom jazyku.

Niekedy na prelome rokov 1993 a 1994 sa niektorí muslimovia rozhodli, že už by sa mali podniknúť skutočné kroky na preklad Koránu do Slovenského jazyka. Hlavným motívom bola aj skutočnosť, že novšie generácie ľudí na Slovensku sa nedostávali do styku s českým jazykom v takej intenzite ako predtým, čo mohlo viesť k tomu, že nebudú rozumieť českému prekladu Koránu. Okrem toho českému prekladu Koránu boli vyčítané niektoré nepresnosti v preklade (napriek uznaniu, ktoré sa mu dostávalo zo strany muslimov).

V tom období pod vplyvom uvedených skutočností a na podnet spomenutých muslimov sa rozhodla trojčlenná skupina muslimov medzi ktorých patrila aj Ing. Zouher Kotroch (ktorý na Slovensku predtým študoval a aj tu vtedy už žil s rodinou) osloviť niektorého z orientalistov na Slovensku, aby sa ujal prác na preklade. V tomto štádiu som sa na žiadosť Ing. Kotrocha už zapojil do procesu prekladu. Na zhodnotenie nového prekladu a jeho kontroly sa vtedy vytvorila menšia komisia do jadra ktorej patrili Ing. Kotroch, ja a ešte ďalší dvaja muslimovia. Práca komisie sa začala, keď dostala preklad približne prvých troch častí prekladu Koránu (z pôvodných 30. častí tvoriacich Korán) a to o tri mesiace po začatí prekladu. Spočiatku sme boli veľmi nadšení, že to ide tak rýchlo, pretože to znamenalo, že do dvoch rokov by mohol byť preklad aj vydaný. No naše nadšenie postupne začalo upadať, keď sme zistili, že slovenský preklad je takmer kópiou českého prekladu a navyše nebol z prekladu odstránený diskutabilný preklad niektorých slov a viet, ktoré sa českému prekladu vyčítali. Postupne sme zisťovali, že opraviť to, čo sme chceli opraviť a spresniť to, čo sme chceli spresniť nám bude trvať dlhšie ako trval samotný preklad, ktorý nám prekladateľ vtedy odovzdal. Stáli sme niekoľko mesiacov pred veľkou dilemou, ako ďalej postupovať. Český preklad Koránu sa robil dosť dlho a bolo jasné, že sa pri ňom prekladateľ stretával s mnohými problémami a niektoré zostali nedoriešené. Pri slovenskom preklade sme boli rozhodnutí, že nesmú zostať nejasné a zahmlené akékoľvek slová, vety alebo pasáže. Preto sme boli rozhodnutí v práci na pripomienkovaní novo vykonaného slovenského prekladu pokračovať. Prvé návrhy korekcií prekladu prvých troch častí sme prekladateľovi predložili. On ich ale na naše prekvapenie odmietol a trval na ním vykonaný preklad. Táto skutočnosť nás opätovne postavila pred veľkú dilemu. Totiž pokračovať s prekladom spôsobom, že nebudú naše pripomienky a výhrady akceptované, nebolo

možné. Ale na strane druhej nebolo nikoho iného, kto by sa práce na preklade Koránu ujal. Potrebovali sme nájsť muslima, ktorý by preklad uskutočnil. Dospeli sme totiž k záveru, že jedine muslim bude vedieť dať prekladu Koránu ten správny význam. Na preloženie mnohých veršov Koránu totiž nestačí ich prečítať, ale je potrebné ich aj poznať a chápať ich uplatnenie a význam z pohľadu muslima.

Mesiace sme hľadali niekoho, kto by bol danú úlohu schopný vykonať a zároveň by bol ochotný sa jej aj ujať. Nenašli sme nikoho, kto by ovládal oba jazyky na dostatočnej úrovni a k tomu by bol ochotný začať s prekladom.

Nakoniec ma Ing. Kotroch presviedčal o tom, aby som sa celej veci ujal sám. Hlavne tri skutočnosti ho k tomu viedli. Prvou a hlavnou skutočnosťou, ktorou argumentoval bolo, že som v dosť mladom veku začal oba jazyky (slovenský aj arabský) vnímať, čím sa stali oba akoby moje materinské jazyky, zvlášť v podmienkach za ktorých som sa oba jazyky učil. Ďalšia skutočnosť spočívala v tom, že som bol praktizujúci muslim, čo prekladateľ tak dôležitej knihy, akou je Korán musí byť, aby vedel preklad správne urobiť. Bez pochopenia pôvodného textu nie je možné urobiť správny preklad. Tretí jeho argument spočíval v tom, že čas, ktorý by sme strávili kontrolou a opravou prekladu urobeného niekým iným by sme využili na samotný preklad. V tom čase sme si už uvedomovali aj jeden veľmi dôležitý fakt s ktorým zápasili muslimovia v Čechách. Totiž ak preklad urobíme my, budeme mať k nemu autorské práva, čo znamenalo, že budeme môcť v ňom robiť zmeny a korektúry, ktoré by sa počas prekladu ukázali ako užitočné. Práve posledný argument bol podstatný na mojom konečnom rozhodnutí.

Ako som už spomínal, v období, ktoré predchádzalo rozhodnutiu začať s prekladom Koránu, som prekladal rôzne články, kázne a pod. z arabského do slovenského jazyka. Počas

toho som postupne začal výraznejšie vnímať, ako sa líši preklad, ktorý som robil od prekladu, ktorý robili iní, zvlášť muslimovia, ktorí neboli pôvodom zo Slovenska. Bolo mi už vtedy jasné, že jazyk sa nestačí len naučiť, ale treba ho aj chápať a vnímať jeho duch, zmysel a prostriedky vyjadrovania, ktoré používa. Až pochopením samotnej podstaty jazyka prostredníctvom jeho každodenného praktizovania, môže byť preklad dobrý.

Nakoniec ma Ing. Kotroch presvedčil, aby som sa pustil do prekladu s tým, že bude pomáhať tam, kde to bude potrebné. A skutočne počas celého trvania prekladu boli on spolu s jeho manželkou Helenou Kotrochovou veľkou oporou celej veci zo všetkých strán. Je možné, že bez diskusií, ktoré sme viedli s Ing. Kotrochom počas prvých rokov prekladu by niektoré verše neboli dnes preložené tak, ako sú, s tak veľkou presnosťou. Diskusie mi pomáhali niekedy vidieť veci aj z iného pohľadu než z ktorého som ich pôvodne videl a v konečnom dôsledku nás obohacovali oboch.

3. Ako sa preklad začal

Potom ako sa zakúpila vhodná počítačová technika zafinancovaná z rozpočtu, ktorý bol na prácu určený sa začalo s prekladom. V tom čase, v roku 1994 bola počítačová technika drahá a ešte sa len rozvíjala. Ale bola to veľmi potrebná pomôcka na prácu pri ktorej sa predpokladal neustály vývoj prekladu a množstvo postupných zmien.

Začalo sa s prekladom tridsiatej časti Koránu. Je to jedna z najťažších častí Koránu. Ale obsahuje krátke kapitoly, ktoré sa zvyčajne používajú pri modlení, najmä u nových muslimov. Táto skutočnosť určovala, že sa má táto časť prekladať ako prvá.

Od momentu, keď sa začalo s prekladom prvého verša prvej kapitoly tridsiatej časti Koránu sa začali objavovať prekážky a problémy. Uvediem tie najpodstatnejšie z nich.

1. Terminológia nebola ustálená.
2. Mnohé pojmy a slová Koránu nemali ekvivalent v slovenskom jazyku.
3. Niektoré slová a vety pripúšťali viac ako jeden význam. V tomto smere sa mnohé preklady Koránu do iných jazykov s týmto nesmierne ťažkým problémom vyrovnali tak tak, že nepreložili slová Koránu, ale výklad, ktorý k tomu niektorý učenc urobil. Tých výkladov však bolo vždy niekoľko. Ktorý z nich je ale ten správny? Ak sme chceli, aby mal slovenský čitateľ možnosť sa sám rozhodnúť ku ktorému výkladu by sa priklonil, museli sme nájsť spôsob, ako originálny text preložiť so zachovaním viacvýznamového znenia. Nechceli sme ovplyvniť pôvodný text tým, že by sme ho fixovali na niektorý z významov, ktoré určovali výklady, ale chceli sme aj

slovenskému čitateľovi ponechať možnosť uvažovať o význame pôvodných slov a viet tak, ako takúto možnosť má čitateľ v arabskom jazyku.

4. V dôsledku možností výkladu niektorých slov a viet viacerými spôsobmi, vznikla potreba pripojiť aj výklad k týmto slovám a vetám, aby sa upozornilo na to, že pripúšťajú viacero významov.

5. Preklad bol v počiatkoch v mnohých prípadoch dobre urobený, ale význam nebol jasný. Spôsobovali to rozdielnosti medzi štruktúrou a koncepciou arabského jazyka a slovenského jazyka. Arabský jazyk totiž okrem iného vie zhusťovať vety a významy a v mnohých prípadoch sa uvádza veta tak, že v arabskom jazyku bola kompletná a jasná, ale v slovenskom jazyku, po preklade, znela, ako by v nej niečo chýbalo.

6. V žiadnom prípade sme nemohli pripustiť vkladanie slov do textu Koránu, ktoré by tam pôvodne neboli. To sme nakoniec vyriešili tak, že sme vkladali zátvorky objasňujúce význam. Tým sme dosiahli to, že pôvodný text ostal nedotknutý, ale zároveň význam bol už jasný. Bola to aj veľká pridaná hodnota pre čitateľa, pretože takýmto spôsobom bolo jasné, čo je v Koráne pôvodné a čo je pridané. To zamedzilo prekrúcanie prekladu veršov Koránu pri ich citácii v budúcnosti. Neskôr pri ďalších vydaniach (vydanie z roku 2014) sa podarilo už docieľiť aj odstránenie takmer všetkých zátvoriek s tým, že preklad zostal jasný, aj keď zhustený.

To boli hlavné problémy, ktoré sa spočiatku objavili.

Tempo prekladania sa spomaľovalo napriek tomu, že sa procesu prekladania postupne venovalo čoraz viac času a zvýšila sa aj námaha vynaložená naň.

Ďalší vážny problém, ktorý sa vynoril spočíval vo výklade. Ak sme totiž chceli použiť výklad k niektorým veršom, ktorý výklad použiť? Existuje veľké množstvo výkladov Koránu, z toho niekoľko desiatok známych výkladov a v islamskom svete vo všeobecnosti uznávaných. Každý

muslim alebo skupina muslimov uprednostňuje určitý výklad hoci samozrejme uznáva aj tie ostatné. V prípade výkladu k prekladu Koránu do slovenského jazyka malo ísť ale predovšetkým o výklad, ktorý by bol prijateľný pre všetkých. Mal zachytávať tie najdôležitejšie a ustálené informácie. Čiže aj v tomto smere sme museli časom pristúpiť na to, že sme použili vlastný výklad opierajúci sa o známe výklady v arabskom jazyku. To znamená, že na základe týchto výkladov sme napísali výklad k určitému veršu a vyhli sme sa (až na výnimky) tomu, aby sme k tomuto veršu preložili výklad niektorého zo známych výkladov. V konečnom dôsledku sme dosiahli to, že aj keď niektorí muslimovia nemuseli byť úplne spokojní, že sme nimi preferovaný výklad nepreložili k danému veršu, nemohli namietat, že by výklad nevychádzal vo svojej podstate aj z nimi preferovaného výkladu. Tam kde to bolo potrebné sme ale uviedli k určitému veršu viac ako jeden výklad, pričom tieto výklady vychádzali zo známych výkladov v arabskom jazyku.

Preklad všetkých 30 častí sa niesol v znamení uvedených prekážok. Preto preklad jednej - tridsiatej časti Koránu trval skoro dva roky. Na myšlienku, že takýmto tempom skončí preklad Koránu o 15 rokov sa nám nechcelo ani pomyslieť. Nebolo však iné východisko než takýmto spôsobom pokračovať ak mala byť práca kvalitná.

Napriek tomu, že preklad 30. časti Koránu trval viac ako dva roky, ukázali sa pri ňom mnohé problémy, vrátane potreby základného náčrtu systematiky, ktorou by sa malo postupovať pri preklade.

Preklad tridsiatej časti sa dokončil a malo sa pristúpiť k jeho grafickému spracovaniu a tlače. Pri grafickej úprave sa ukazovali mnohé nové problémy, ktoré sa však podarilo s Božou pomocou zdoať aj tým, že som mal už aké také skúsenosti s grafickou úpravou z činnosti v rámci vydávania časopisu Al-Islam. Grafickú úpravu a tlač sme nakoniec

dokončili spolu so vtedajším grafickým štúdiom s ktorým sme spolupracovali. Nakoľko aj grafické programy a počítačová technika neboli v čase vydávania tridsiatej časti na tak vyspelej úrovni ako pri vydávaní prekladu všetkých tridsiatich častí, trvala príprava na tlač a samotná tlač dlhý čas. Keď sa mala tridsiata časť vydať hľadali sa aj finančné prostriedky na samotnú tlač. Vtedajší predseda Všeobecného zväzu moslimských študentov na Slovensku, ktorý na Slovensku študoval a pochádzal pôvodne z Líbye, nám ponúkol že Zväz líbyjských študentov na Slovensku (bolo to občianske združenie študentov študujúcich na Slovensku) má sociálny fond na pomoc študentom, ktorí to potrebujú, ale prostriedky tohto fondu nevyužívali. Preto sa na základe jeho návrhu rozhodli finančne prispieť z tohto fondu na vydanie prekladu tridsiatej časti Koránu. Podmienkou bolo, že na výtláčkoch bude uvedené, že to bolo z prostriedkov tohto občianskeho združenia, aby vedeli preukázať, kde sa finančné prostriedky minuli.

Od počiatku, keď sme sa rozhodovali s Ing. Kotrochom pustiť do práce na preklade, sme sa dohodli, že za túto prácu nikto nedostane honorár a oddelíme ju od akejkoľvek tretej strany, ktorá by mohla vyvíjať nátlak na to, aby preklad alebo výklad smeroval určitým smerom alebo aby sme zvolili určitý výklad alebo konkrétne podklady. Nechceli sme preto viazať žiadnu činnosť súvisiacu s prekladom na niečo, čo malo súvis s niektorým štátom alebo s čímkoľvek, čo by malo politický nádych. Po dlhších diskusiách a keďže išlo o zväz študentov (o mimovládnu organizáciu) a finančné prostriedky pochádzali zo sociálneho fondu v ktorom si študenti tieto prostriedky šetrili, súhlasili sme s tým, aby sa to vydalo s uvedením toho, kto zafinancoval vydanie. Uvedomovali sme si, že to môže priniesť určité problémy s ostatnými muslimami v podobe kritiky, prečo sme dovolili, aby sa preklad Koránu vytlačil s uvedeným

strany, ktorá tlač financovala. Neskôr sme sa postupne s touto kritikou ale vyrovnali.

Tridsiata časť Koránu napriek svojej náročnosti na preklad nám ukázala mnohé úskalia, ktoré stáli v ceste prekladu. Ukázala sa napríklad nesmierna potreba zátvoriek vložených do samotného textu objasňujúcich preklad. Bola to nová metóda prekladu, ktorú sme postupne rozvíjali. Okrem toho sa ukázala ako správna voľba to, že sme sa neriadili konkrétnym výkladom, ale že sme vytvorili vlastné výklady opierajúce sa o známe staré aj nové výklady a tie sme zapracovali pod čiaru priamo pod jednotlivé verše. Trochu to narušalo celistvosť čítania veršov, ale na strane druhej čitateľ mal výklad priamo k dispozícii. Ako veľmi dobrá sa ukázala ďalšia metóda, ktorú sme vyvinuli s cieľom zvýrazniť text prekladu Koránu a text poznámok a výkladu. Samotný text bol zvýraznený väčším písmom, zátvorky menším nezvýrazneným písmom a výklad taktiež menším nezvýrazneným písmom. To v dôsledku pri menšej adaptácii na čítanie prekladu znamenalo, že čitateľ mohol vnímať zvýraznený text, čítať ho a len v prípade potreby dočítať aj text v zátvorkách alebo výklad.

4. Systematika prekladu Koránu

Ako sme už v predchádzajúcom výklade naznačili, systematika prekladu Koránu sa vyvíjala postupne. Preklad tridsiatej časti Koránu nám odhaľoval, čo je potrebné pri preklade doplniť, čo korigovať a čo úplne zmeniť.

4.1. Začiatky a postupný vývoj metodológie prekladu

Metodológia prekladu sa vyvíjala postupne. Pomáhali nám v tomto smere preklady jednotlivých veršov Koránu, ktoré bolo nutné vykonať na účely publikácii, ktoré sme publikovali počas prác na preklade Koránu. Postupné odhaľovanie niektorých slabín a úskalí nás viedlo k zovšeobecneniu niektorých metód prekladu, ich ustáleniu a vytvoreniu pravidiel, ktoré sa používali pri celom preklade. Pravidlá a metodológia sa tvorili postupne počas prekladu, preto sme týmto pravidlám museli dodatočne podrobiť aj časti prekladu, ktoré sme už dovedy vykonali.

Niektoré pravidlá a metodologické nástroje prekladu sme už spomenuli. Uvedieme si tu však tie najdôležitejšie z nich.

Medzi základné metodologické pravidlá použité pri preklade patrili:

1. Preklad jednotlivých slov Koránu samostatne. To znamenalo, že sa najprv ustálil preklad určitého slova do

slovenského jazyka. Potom sa takto ustálený preklad slova používal v celom preklade (až na malé výnimky). Na ustálenie prekladu jednotlivých slov Koránu slúžila metóda výkladu slov a pojmov Koránu samotným Koránom. Inak povedané, zosumarizovali sme mnohé verše Koránu, kde sa určité slovo vyskytovalo a na základe toho sme zvolili preklad tohto slova a analyzovali správnosť prekladu tohto slova. V momente, keď bolo takéto slovo použiteľné vo všetkých veršoch a dávalo požadovaný význam, preklad tohto slova do slovenského jazyka sme ustálili. Dialo sa to postupne počas prekladu. Existovali nakoniec aj niektoré výnimky, ktoré si samotný text vynútil, ale väčšia časť slov bola takto preložená. Význam tejto metódy si ukážeme na príkladoch, ktoré uvádzame v ďalšom výklade.

2. Vsúvanie vysvetliviek do prekladu. Táto metóda mala zaručiť, že na niektorých miestach, kde by veta alebo verš pripúšťali viac významov, bude vysvetlené, ktorý z týchto významov bol vetou alebo veršom myslený. Vysvetlivky často slúžili aj ako vsuvky, ktoré nadväzovali na tematiku z predchádzajúcich veršov a pomáhali tak čitateľovi lepšie pochopiť ucelený význam veršov, ktoré na seba nadväzovali. Od začiatku sme si uvedomovali, že aj napriek našej snahe o čo najlepší preklad, je text prekladu náročný. Vety a jednotlivé tematické okruhy začnú do seba zapadať až potom, keď si čitateľ prečíta Korán niekoľkokrát, na čo väčšina čitateľov nebude mať trpezlivosť, najmä, že nejde o text určený na oddychové čítanie.

3. Výklad mal byť súčasťou prekladu a mal sa pridávať len tam, kde to bolo potrebné. Naším zámerom bolo, aby sme celý preklad zbytočne nezaťažovali výkladom. Výklad mal byť hlavne tam, kde ho bolo potrebné pridať. Išlo najmä o situácie, kde sa verš alebo skupina veršov spájali s určitou historickou udalosťou alebo keď na seba verše a skupiny veršov nadväzovali tematicky. Uvedomovali sme si ale, že vzhľadom

na rozsiahlosť prekladu, nebude pre čitateľov ľahké sa dopátrať k výkladu bez toho, aby nestratili sled myšlienok pokiaľ by sme dali výklad na iné miesto než tesne pri samotnom verši, ktorého sa výklad týkal. Preto sa ustálilo od začiatku, že výklad bude priamo pod veršom, napriek tomu, že sme si uvedomovali, že to trochu narúšalo plynulosť čítania jednotlivých veršov.

4. Odlíšenie prekladu originálu od samotných vysvetliviek a výkladu. To sa dosiahlo tak, že preklad bol zvýraznený väčším a hrubším písmom a tým vystupoval do popredia v porovnaní s vysvetlivkami a výkladom. Takýto spôsob zvýraznenia mal zabezpečiť, že pokiaľ sa bude chcieť čitateľ sústrediť len na text Koránu, odmyslí si vysvetlivky a výklad a bude sa k ním vracat' len v prípadoch, keď to bude nevyhnutné.

5. Jazyková kontrola musela byť dôkladná. Metóda jazykovej kontroly sa vyvinula tak, že nemala za úlohu len kontrolovať dodržiavanie pravidiel slovenského jazyka, ale mala odhaľovať prípadné slabiny prekladu, jeho nejasnosť alebo nezrozumiteľnosť. To znamenalo, že pokiaľ došlo pri prvej jazykovej kontrole k väčším zmenám zo strany doc. Minárovej (ktorá sa procesu jazykovej kontroly ujala), bol to náznak toho, že význam nemusí byť jasný, alebo, že môže dávať trochu skreslený význam. Každá takáto zmena sa potom na osobnom pracovnom stretnutí medzi mnou a doc. Minárovou preberala, hodnotila a následne sa buď pôvodný preklad ponechal v pôvodnom znení alebo sa menil v zmysle opravy alebo sa hľadal možný kompromis. Pri prvej jazykovej kontrole bolo takýchto zmien mnoho. Pri druhej a tretej ich ubúdalo až nám nakoniec ostali len tie najpálčivejšie problémy v preklade na riešenie ktorých sme sa nevedeli zhodnúť a nájsť pre ne kompromis. Tretia jazyková kontrola bola práve o týchto nedoriešených problémoch. Vyriešiť takýto jeden problém niekedy trvalo 30 minút, inokedy hodinu. Niekedy sme ho odložili na neskôr, pretože sme opätovne nevedeli dospieť ku

kompromisu. Išlo pritom zväčša už o problémy, ktoré sa predtým preberali niekoľkokrát a stále sa nedospelo k výsledku s ktorým by som bol spokojný. Problémy sa tu zvyčajne vyskytovali nie pri preklade slov, ale skôr pri skladbe viet, ich význame, ich spájaní a zakončovaní. Vyskytovali sa aj prípady, keď sme sa zhodli na tom, že bolo určitú vetu potrebné prerobiť, že síce bola správne preložená a vyhovovala jazykovým pravidlám, ale dávala trochu iný význam než ten, ktorý dával arabský originál. Dávali sme si preto prestávky na rozmýšľanie a vracali sme k tomu znova pri ďalšom stretnutí.

Z hľadiska metodológie sme si časom vytvorili ďalšie pravidlá, ako bolo vytvorenie si slovníka ustálených slov a pojmov, ktorý sa pri zmene prekladu slova vždy aktualizoval a spolu s ním aj všetky miesta, kde sa aktualizované slovo nachádzalo. Ustálili sme metódu prekladu Božích mien uvedených v Koráne. Postupne sa ustálila aj metóda ponechania niektorých slov v arabskom znení s prepisom ich výslovnosti a následným vysvetlením ich významu, a ďalšie čiastočné metódy.

Vytvorenie si metodológie prekladu a jednotlivých pravidiel nám uľahčovalo prácu a skracovalo aj čas potrebný na preklad.

Trináť rokov počas ktorých sa preklad Koránu pripravoval sa môže zdať byť veľmi dlhá doba. Ale vzhľadom na rozsah prác, dôležitosť prekladu a výsledku, ktorý sa mal nakoniec dosiahnuť bola práca na preklade s Božou pomocou dokončená v pomerne krátkom čase.

Berieme do úvahy, že význam a dôkladnosť prekladu si môže uvedomovať zväčša len ten, kto na ňom pracoval a kto sa stretával s problémami, ktoré bolo potrebné pri preklade riešiť. Preto sme ani neočakávali, že čitatelia budú vedieť úplne oceniť túto prácu. Ona sa v skutočnosti z pohľadu námahy a času na nej vynaložené nedá ohodnotiť. Hnacia sila, ktorá nás

napriek všetkým problémom a niekedy takmer neriešiteľným úskaliam hnala preklad dokončiť bola viera, že robíme niečo pre Božiu spokojnosť. Robiť niečo pre Božiu spokojnosť v našom ponímaní znamená automaticky, že to bude aj v prospech ľudí a bude to ľuďom, muslimom a nemuslimom prinášať úžitok a možnosť sa oboznámiť s Koránom. Poznanie obsiahnuté v Koráne je určené pre ľudí nielen na to, aby prežili tento svoj terajší život čo najlepšie, ale aj na to, aby si pripravili dostatočné zásoby na pokračovanie vo svojom živote po opustení toho terajšieho života. Preto mal byť preklad čo najlepšie urobený ako nám to len naše sily umožňovali.

4.2. Preklad jednotlivých slov a zjednotenie ich prekladu v celom texte

Na to, aby bol preklad čo najautentickejší a aby odrážal čo najviac chcený význam v akomkoľvek cudzom jazyku je potrebné, aby sa slová použité v preklade, ich obsah a predstavy, ktoré vyvolávajú, čo najviac zhodovali so slovom, obsahom a predstavou, ktorú pôvodné slovo vyjadrujú.

Ako ale dosiahnuť vo vete taký efekt, aby sa významovo priblížila čo najviac textu v pôvodnom jazyku z ktorého sa prekladá? Bola to veľmi náročná otázka na ktorú spočiatku existovala klasická odpoveď spočívajúca v klasickej metóde prekladu, aká je zaužívaná pri bežných prekladoch a pri činnosti prekladateľov. Kládie sa pri nej dôraz na význam a podľa toho sa aj preklad vykoná.

Preklad použitím uvedenej metódy sa spočiatku daril. Ale v momente, keď sme sa dostali k veršu, ktorý pripúšťal viac ako jeden význam, nastal problém. Začali sme skúmať podrobnejšie, ako sa s tým vysporiadali prekladatelia v iných

jazykoch, najmä v českom a anglickom. S týmto problémom sa totiž museli aj oni stretnúť.

Po dôkladnejšom preskúmaní sme zistili, že na daných miestach (ktoré pripúšťajú viac významov) je zväčša preložený výklad slova alebo danej vety. Jednotlivé preklady sa potom viac alebo menej približovali k pôvodnému významu aj v závislosti od toho, ktorý výklad použili. Podľa toho sa ukazovalo, či sa použitý výklad v danom verši viac alebo menej vydaril.

Na priblíženie si toho, čo sme uviedli použijeme nasledujúci príklad. Ide o preklad slova „umma“. V Koráne je niekoľko desiatok veršov v ktorých sa toto slovo nachádza. Uvádza sa pri rôznych udalostiach a kontextoch. Z množstva týchto veršov si ale vyberieme tri konkrétne verše. Ide o verš 3:104, verš 7:160 a verš 6:38. Postupne uvedieme ako sme tieto verše preložili a ako ich preložili niektoré preklady Koránu, ktoré sme si vybrali na ilustráciu.

1. Verš 3:104

1.1. Nami vykonaný preklad znie: „A nech je vo vašich radoch **spoločenstvo**, členovia ktorého vyzývajú k dobru a prikazujú chvályhodné veci a správanie a zakazujú odsúdeniahodné veci a správanie. To sú tí, ktorí prosperovali.“

1.2. Preklad Koránu, ktorý preložil Ivan Hrbek, vydal Odeon, Praha 1991: „Nechť stane se z vás **obec**, jež bude vyzývat k dobrému, přikazovat vhodné a zakazovat zavrženíhodné. A takoví budou blaženi.“

1.3. Preklad Koránu, ktorý preložili Helena Hoghová, Lívia Muntágová, vydalo Knižné centrum, Žilina: „Nech sa z vás stane **spoločenstvo**, ktoré bude ku dobrým skutkom povzbudzovať a nabádať k činom spravodlivým a zakazovať činy špatné. Takýmto sa dobre povedie.“

1.4. Preklad Dr. Muhammad Taqi-Ud-Din Al-Hilali, Dr. Muhammad Muhsin Khan. Noble Qur'an, the English

Translation of the Meanings and Commentary. Vydal Darus-Salam, Kráľovstvo

Saudskej arábie: „Let there arise out of you a **group of people** inviting to all that is good (Islam), enjoining Al-Ma'ruf (i.e. Islamic Monotheism and all that Islam orders one to do) and forbidding Al-Munkar (polytheism and disbelief and all that Islam has forbidden). And it is they who are the successful.“

2. Verš: 7:160

2.1. Nami vykonaný preklad znie: „I rozdelili sme ich (ľudia Mojžišových) na dvanásť kmeňových **spoločenstiev** (každé spoločenstvo vzišlo z niektorého z potomkov proroka Jakuba). A vnukli sme Mojžišovi, keď ho jeho ľudia o vodu požiadali: „Udri svojou palicou o skalu“, v tom (keď tak urobil) vytrysklo z nej (skaly) dvanásť prameňov. Každá skupina ľudí vedela, odkiaľ má piť. A zatienili sme ich oblakmi (aby ich pred slnkom chránili) a zoslali sme im Al Mann a Al Salwá (ide o druh potravy). „Jedzte (povedali sme) z dobrôt toho, čo sme vám dali“. Oni nám nekrivdili (keď to, čo im Boh uložil, porušovali), ale svojim dušiam (sami sebe) krivdili (pretože si tým vyslúžili hnev Boží).“

2.2. Preklad Koránu, ktorý preložil Ivan Hrbek, vydal Odeon, Praha 1991: „A rozdělili jsme je na dvanáct kmenů - **obcí**. A vnukli jsme Mojžišovi, když lid jeho jej žádal o napojení: „Udeř holí do skály!“ A vytrysklo ze skály dvanáct pramenů a všichni lidé věděli, kde mají pít. A zastínili jsme je mračnem a seslali jsme z něho manu a křepelky. „Jezte z pokrmů výtečných, jež jsme vám uštedřili!“ Ale oni neukřivdili nám, nýbrž ukřivdili jen sami sobě!“

2.3. Preklad Koránu, ktorý preložili Helena Hoghová, Livia Muntágová, vydalo Knižné centrum, Žilina: „Rozdelili sme ich na dvanásť **kmeňov**. V zjavení Mojžišovi sme prikázali, aby (keď ho budú žiadať o vodu) toto urobil: „Udri svojou palicou do skaly!“ Udrel a z kmeňa vytrysklo dvanásť prameňov.

Priviedli sme mraky a dážď, zoslali sme im mannu a prepelice a povedali sme im: „Jedzte dobré veci, ktoré sme vám dali na jedenie.“ Nehrešia proti nám, ale proti sebe.“

2.4. Preklad Dr. Muhammad Taqi-Ud-Din Al-Hilali, Dr. Muhammad Muhsin Khan. Noble Qur'an, the English Translation of the Meanings and Commentary. Vydal Dar-us-Salam, Kráľovstvo

Saudskej arábie: „And We divided them into twelve **tribes** (as distinct) **nations**. We directed Musa (Moses) by inspiration, when his people asked him for water, (saying): "Strike the stone with your stick", and there gushed forth out of it twelve springs: each group knew its own place for water. We shaded them with the clouds and sent down upon them Al-Manna and the quails (saying): "Eat of the good things with which We have provided you." They harmed Us not but they used to harm themselves.“

3. Verš 6:38

3.1. Nami vykonaný preklad znie: „Všetko, čo chodí po zemi (všetky stvorenia, ktoré po zemi chodia) i vtáci, ktorí krídlami svojimi letia, sú **spoločenstvá** ako vy. Nezanedbali sme v Knihe nič (všetko je v nej zaznamenané, evidované a určené). A potom (v deň zmŕtvychvstania) k Pánovi svojmu budú zhromaždení.“

3.2. Preklad Koránu, ktorý preložil Ivan Hrbek, vydal Odeon, Praha 1991: „Není zvířete pozemského ani ptáka na křídlech létajícího, aby netvořili **společenství** podobné vašim. A nezanedbali jsme v Písmu ničeho; a nakonec u Pána svého budete shromážděni.“

3.3. Preklad Koránu, ktorý preložili Helena Hoghová, Lívia Muntágová, vydalo Knižné centrum, Žilina: „Niet zvierat'a či vtáka na krídlach, aby sa vám nepodobali. Nič sme v našom Písme nevynechali; potom sa vrátia k Pánovi“

3.4. Preklad Dr. Muhammad Taqi-Ud-Din Al-Hilali, Dr. Muhammad Muhsin Khan. Noble Qur'an, the English Translation of the Meanings and Commentary. Vydal Dar-us-Salam, Kráľovstvo

Saudskej arábie: „There is not a moving (living) creature on earth, nor a bird that flies with its two wings, but are **communities** like you. We have neglected nothing in the Book, then unto their Lord they (all) shall be gathered.“

Na všetkých uvedených podčiarknutých miestach vo veršoch je v arabskom origináli slovo „umma“. Už od počiatkov, v roku 1993, keď sme pracovali na prekladoch rôznych textov sme zvolili ako preklad slova „umma“ slovo „spoločenstvo“. V mnohých starších prekladoch Koránu, najmä do anglického jazyka, sa toto slovo prekladalo ako „národ“, čo nezodpovedalo originálnemu slovu v arabskom jazyku. Takýto preklad tohto slova však možno zodpovedal duchu doby v ktorej sa robil. V zmysle toho si zrejme aj hnutie za rovnoprávnosť černochoch v USA v 30. rokoch 20. storočia zvolilo svoj názov „Nation of islam“, čo v preklade znamená „Islamský národ“ alebo „Národ islamu“.

Jedným z hlavných kontrolných metód správnosti prekladu slova bolo pre nás to, že sa preložené slovo dalo použiť bez deformácie významu takmer všade, kde sa oné slovo v texte vyskytlo.

Na príkladoch prekladu slova umma, ktoré sme uviedli si môžeme všimnúť, že preklady sú si niekde blízke, inde sa rozchádzajú. Pri preklade k veršu 3:104 Ivan Hrbek zvolil slovo obec. Helena Hoghová a Livia Muntágová zvolili slovo spoločenstvo (zrejme inšpirované novšími cudzojazyčnými prekladmi) a Dr. Al-Hilali s Dr. Khan slovo umma preložili vetou „skupina ľudí“. Napriek tomu, že sme v čase začatia prekladu v 90. rokoch znova analyzovali možnosti prekladu slova umma, dospeli sme vtedy k záveru, že najsprávnejší

preklad slova umma je slovo spoločenstvo. Slovo spoločenstvo totiž znázorňuje hlavne určitú skupinu, ktorú spájajú určité spoločné znaky. Slovo spoločenstvo sa dalo potom aplikovať na všetky miesta, kde sa v arabskom origináli toto slovo vyskytovalo. V ďalšom verši 7:160 pre preklad slova „umma“ použil Ivan Hrbek znova slovo obec. Helena Hoghová a Lívia Muntágová už ale použili slovo kmeň a nie spoločenstvo. Dr. Al-Hilali s Dr. Khan použili slovo národy. V preklade oboch veršov by zatiaľ okrem slova spoločenstvo obstálo aj slovo obec. Už menej by obstálo slovo kmeň a ešte menej by obstálo slovo národ. Keď sa však presunieme k prekladu tretieho verša, tam už zistíme do akých problémov sa prekladatelia dostali pri preklade slova umma, ktoré sa tam nachádzalo. Totiž na vykonanie správneho prekladu Koránu je potrebné dôkladne pochopiť a zanalyzovať aj jeho význam a význam slov, ktoré používa, najmä s ohľadom na dobu zosielania (zvestovania) Koránu. Pri poslednom uvádzanom verši už Ivanovi Hrbekovi nesedelo slovo obec, ktoré predtým použil, pretože o zvieracej ríši by sme ťažko mohli povedať, že sa delí na obce. Tu si uvedomil, že môže použiť jedine slovo spoločenstvo na to, aby mu význam dával správny zmysel. Takže použil slovo spoločenstvo na preklad slova umma. Helena Hoghová a Lívia Muntágová sa určite tiež stretli s týmto problémom, keď nedostatok pochopenia arabského textu viedol k tomu, že sa nevedeli vysporiadať s prekladom slova umma na tomto mieste. Vyriešili to tak, že toto slovo z textu úplne vypustili. Vypustenie tohto slova však spôsobilo, že preklad dával už iný význam než aký má v arabskom origináli. Dr. Al-Hilali a Dr. Khan sa tu, podobne ako Ivan Hrbek, nevedeli vysporiadať s prekladom slova umma v zmysle v akom ho predtým preložili ako „národ“, preto použili nakoniec slovo spoločenstvá.

Príklad nepresností, ktorý sme uviedli nie je ojedinelý. Podobné problémy sa u prekladateľov, ktorí Koránu prekladali do rôznych jazykov vyskytujú od niekoľkých stoviek až po

niekoľkých tisícov, v závislosti od toho, ktorý preklad čítame. Problémy v prekladoch Koránu sa totiž nevyskytujú len v preklade slov, pretože aj keď sa u nich ustálil preklad určitého slova, prichádzali na rad slovné spojenia pri ktorých sa podobné problémy tiež vyskytujú. V niektorých prekladoch sa s tým vysporiadali tak, že celé slovné spojenie alebo vetu s prekladom ktorej si nevedeli rady úplne vynechali a nepreložili.

Preklad Koránu je veľmi náročná práca, ktorá si vyžaduje nielen výbornú znalosť oboch jazykov – arabského jazyka a jazyka do ktorého sa prekladá, ale aj znalosť islamského náboženstva, odhodlanosť, vytrvalosť, ale predovšetkým pomoc Boha najvyššieho, ktorý Korán ľuďom zoslal.

Ako sme už v doterajšom výklade uviedli, snaha sa musela sústrediť na čo najpresnejší preklad slov, slovných spojení a tvorenie viet. Spoľahnúť sa na preloženie výkladu k určitému slovu alebo vete s rizikom, že sa môžeme trafiť a nemusíme bolo pre nás neprijateľné. Išlo o Korán a nie o hocikáku inú knihu. Okrem toho niektoré takto preložené slová a vety boli práve tie, ktorých význam si niekedy prispôbovali rôzne extrémne zmýšľajúce skupiny, inokedy média a politici v rôznych krajinách, na západe aj na východe. Stáli sme pred veľkou dilemou, ako uvedenú presnosť v preklade dosiahnuť. To spôsobilo, že sa preklad začal postupne spomaľovať a kritické slová a pasáže sa vynechávali, aby sa dorobili neskôr.

V tom čase sme mali preložených asi päť častí s čiastočným prekladom problémových slov a viet.

Ako som už spomínal, bolo to v čase, keď sa počítačová technika ešte len začala rozširovať. V porovnaní s dnešným stavom boli počítače pomalé s malým úložným priestorom a len so základnými programami. Ale stačilo to. Čo sa ale stalo

a s čím sme nepočítali bolo to, že došlo k poruche na počítači a všetok obsah vrátane dovedy urobeného prekladu sa vymazal. Niektoré úseky boli zálohované na disketách, ale bol to len zlomok toho, čo bolo dovedy preložené. Vtedy sme mali preložené prvé 4 kapitoly Koránu, čo predstavovalo približne 5 častí z 30. Bola to sedem mesačná práca a predstavovalo to pre nás veľmi veľkú stratu. Nehovoriac o tom, že takáto strata prekladu sa pridala k ostatným faktorom, ktoré sťažovali celú prácu a uberali z nášho prvotného odhodlania. Ale práca sa začala a bolo treba v nej pokračovať a dokončiť ju za každú cenu.

Strata prekladu sa ale neskôr ukázala ako veľmi dobrá príležitosť zhodnotiť doterajší postup, keďže sa muselo začínať takmer odznova (aj keď už s vyriešenými niektorými jednotlivými problémami na riešenie ktorých sa predtým pracovalo). Stále som ale nedospel k uspokojivému spôsobu a metodiky prekladu. V tomto štádiu som už v podstate ostal na to sám s pomocou a podporou Ing. Kotrocha.

Pri jednej z našich diskusií s Ing. Kotrochom sme si spomenuli na mnohé výroky proroka Muhammada, ale aj známych prorokových spoločníkov. Jeden z výrokov hovoril, že Korán vysvetľuje sám seba. Takže jeden verš alebo skupina veršov vysvetľujú ďalší verš alebo skupinu veršov. Dokonca jedno slovo na jednom mieste môže vysvetliť alebo spresniť význam tohto slova na inom mieste.

Po tejto diskusii som dlhší čas uvažoval nad tým, ako túto zásadu prakticky použiť a premietnuť ju do prekladu. Tu sa zrodila myšlienka, ktorá sa ukázala byť nakoniec veľmi dobrá aj keď príliš náročná. Totiž každé slovo v každom jazyku môže mať viacero významov podľa toho, ako a kde sa vo vete použije, ale ide o to isté slovo. Nová myšlienka spočívala v tom nájsť vždy to najvhodnejšie slovo aj v slovenskom jazyku, ktoré keď by sme použili na tom istom mieste ako je

v pôvodnom arabskom jazyku a na rôznych miestach, tak tam bude sedieť a bude dávať chcený význam.

Od začiatku som si uvedomoval, že to bude nesmierne náročná práca nielen z hľadiska vynaloženej námahy, ale aj z časového hľadiska. Takto urobený preklad si vyžadoval takmer každodennú prácu v rozmedzí 3 až 9 hodín. Okrem toho si to vyžadovalo aj znalosť oboch jazykov na veľmi dobrej úrovni, ale hlavne chápať duch jazyka tak, ako ho chápe človek, ktorý vyrastal v prostredí tohto jazyka. Kombinácia období, ktoré som strávil na Slovensku a v Sýrii a to, že som mal za sebou aj niekoľko semestrov štúdia na právnickej fakulte v Bratislave spolu s tým, že som na prekladoch náboženských textoch pracoval už v podstate od návratu na Slovensko, vytvárali celkom dobré predpoklady na prácu na ktorú som sa nakoniec odhodlal. Ďalšia podstatná skutočnosť bola, že jazykovej kontroly a korektúry sa ujala doc. PhDr. Antónia Minárová, CSc., teta mojej mamy, ktorá slovenský jazyk ovládala na vysokej úrovni.

Počas celej práce boli viaceré obdobia, keď sily dochádzali, ale s Božou pomocou a s podporou Ing. Kotrocha s manželkou sa v práci pokračovalo ďalej po menšej prestávke.

Práca na preklade mi síce uberala čas na úkor iných vecí, ale uvedomoval som si, že ak sa to dokončí, výsledok bude možno stáť za to.

Práca sa teda začala na preklade slov a určovaní, ktoré slovo sa hodí ako najvhodnejšie na preklad originálneho arabského slova. Prvé mesiace to bola nesmierne náročná práca, keďže sa preklad mnohých slov postupne menil a spresňoval. V ďalších mesiacoch každá dodatočná zmena znamenala nutnosť zmeny prekladu tohto slova na všetkých miestach, kde sa toto slovo (v už urobenej časti prekladu) nachádzalo a k tomu nutnosť preskúmať, či sa po zmene, nezmenil význam danej vety a verša. S pokračujúcim prekladom sa stával celý text jedným neustále meniacim sa

celkom Uberalo sa z neho, pridávalo sa doňho a celý sa spresňoval.

Pri tejto práci sa tiež ukázalo, aké dôležité je pochopiť časový význam slova, ktoré sa v Koráne nachádza. To znamená pochopiť z pohľadu času, keď bol Korán zoslaný, aký význam toto slovo malo v porovnaní s významom v ktorom ho dnes používame. Viaceré slová už dnešný spisovný arabský jazyk nepoužíva. Iné zasa trochu v modifikovanom význame. Na pochopenie časového významu slov nám vo veľkej miere poslúžili nielen staré výklady Koránu v arabskom jazyku, ktoré často rozoberali aj význam slov tam, kde to bolo potrebné, ale aj staré výkladové slovníky arabského jazyka a výkladový slovník slovenského jazyka. Pri mnohých slovách som si tak najprv overil ich časový význam (význam v dobe, keď bol Korán zoslaný), potom som určil preklad a následne som si overil význam v slovníku slovenského jazyka. Postupne sme dochádzali k slovu v slovenskom jazyku, ktoré sa na preklad arabského slova najviac hodilo.

Aby som dokreslil náročnosť tejto práce uvediem, že preklad niektorých slov (do podoby s ktorou som bol už spokojný) sa podarilo až niekedy po desiatich rokoch od začatia prekladu. To bol napríklad prípad prekladu vety „Subhána Alláh“.

Uvedeným spôsobom sa preložil Korán slovo po slove – doslovne. Po niekoľkých rokoch bol preklad z veľkej časti hotový. Samozrejme išlo o doslovný preklad, ktorý na mnohých miestach bolo treba prerábať a dopracovať. Ale základ spočívajúci vo výbere vhodných slov bol hotový.

Až v momente, keď sa mi podarilo v slovenskom jazyku nájsť slovo, ktoré sedelo takmer všade tam, kde sa nachádzalo obdobné slovo v arabskom jazyku, som vedel, že to je to správne slovo. Niekoľkoročná námaha sa vyplatila. Ale práca nebola hotová ani zd'aleka.

Čo znamenalo dokončenie tejto etapy si vysvetlíme na niekoľkých príkladoch, kde uvedieme ako sa postupom času spresňoval a dolad'oval preklad.

1. Verš 2:116

1.1. Preklad verša z roku 1999:

116. A povedali: „Boh si učinil diet'a“. Oslávený je, Jemu patrí čo je v nebesiach i zemi. Všetci sú mu odovzdaný.

1.2. Preklad verša z roku 2003:

116. **A povedali** (týka sa to židov, ktorí Bohu učinili syna, kresťanov z Nežránu (oblasť na Arabskom polostrove), ktorí povedali, že Mesiáš je synom božím a tých z Arabov, ktorí hovorili, že anjeli sú božími dcérami): **„Boh si učinil diet'a“**. **Oslávený je, Jemu patrí čo je v nebesiach i zemi. Všetci sú mu odovzdaný** (všetci podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu pretože podliehajú a sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam dal a stanovil).

1.3. Preklad verša z roku 2005:

116. **I povedali** (týka sa to tých židov, ktorí Bohu učinili syna, kresťanov z Nežránu - oblasť na Arabskom polostrove, ktorí povedali, že Mesiáš je synom Božím a tých Arabov, ktorí hovorili, že anjeli sú Božími dcérami): **„Boh si učinil syna“**. **Oslávený je (Boh nad ktorým vyššieho niet a je mu vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). Jemu (Bohu) náleží, čo je v nebesiach i (na) zemi. Všetci sú mu poslušní (všetci podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu, pretože podliehajú a sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam dal a stanovil On).**

1.4. Preklad verša z roku 2007:

116. **I povedali** (týka sa to tých židov, ktorí Bohu učinili syna, kresťanov z Nežránu - oblasť na Arabskom polostrove, ktorí povedali, že Mesiáš je synom Božím a tých Arabov, ktorí hovorili, že anjeli sú Božími dcérami): „Boh si učinil syna“. Oslávený je (Boh nad ktorým vyššieho niet a je mu vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). **Jemu (Bohu) náleží, čo je v nebesiach i (na) zemi. Všetci sú mu poslušní (všetci podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu, pretože podliehajú a sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam dal a stanovil On).**

1.5. Preklad verša vo vydaní z roka 2008:

116: **I povedali** (tí židia, ktorí Bohu pripísali syna, kresťania z Nežránu - oblasť na Arabskom polostrove -, ktorí povedali, že Mesiáš je synom Božím a tí Arabi, ktorí hovorili, že anjeli sú Božími dcérami): **"Boh si učinil dieťa". Jedinečný je (Boh), nemá sa Mu pripisovať to, čo nezodpovedá pravde** (Bohu nad ktorým vyššieho niet je vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). **Jemu (Bohu) náleží, čo je v nebesiach i na zemi. Všetci sú mu poslušní** (všetci podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu, pretože sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam On dal a stanovil).“

1.6. Preklad verša vo vydaní z roku 2015:

116. **I povedali** (tí židia, ktorí Bohu pripísali syna, kresťania z oblasti Nežránu, ktorí povedali, že Mesiáš je synom Božím a tí Arabi, ktorí hovorili, že anjeli sú Božími dcérami): „**Boh si učinil dieťa**“. **Jedinečný je (Boh), nemá sa Mu pripisovať to, čo nezodpovedá pravde** (Bohu nad ktorým vyššieho niet je vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). **Jemu (Bohu) náleží, čo je v nebesiach i na zemi. Všetci sú mu poslušní** (všetci podliehajú Jeho vôli a rozhodnutiu, pretože sú riadení zákonmi, ktoré vesmíru, svetu i stvoreniam On dal a stanovil).

Pri preklade tohto verša spomeniem jednu zaujímavosť. Niektoré ojedinelé slová alebo slovné spojenia sa mi podarilo preložiť s presnosťou s ktorou som bol spokojný až v záverečných fázach prekladu. Išlo napríklad o slovo „subhána“ a slovné spojenie „Subhána Alláh“. Roky počas ktorých trval preklad som nebol spokojný s prekladom tohto spojenia a premýšľal som, ako toto slovné spojenie čo najlepšie a najvýstižnejšie preložiť. Až to nakoniec v roku 2007 prišlo a podarilo sa to preložiť síce celou vetou, ale s významom, ktorý vystihuje toto slovo a slovné spojenie v arabskom jazyku. Konečný preklad potom znel: **Jedinečný je (Boh), nemá sa Mu pripisovať to, čo nezodpovedá pravde** (Bohu nad ktorým vyššieho niet je vzdialené všetko to, čo mu je nepravdivo pripisované). Jedným zo vzácných momentov spojených s konečným prekladom niektorých podobných slov a slovných spojení je, že si dodnes (po desiatych rokoch) pamätám kde a kedy sa zrodil ten správny konečný preklad. Sú to v podstate nezabudnuteľné chvíle, keď som vyše desať rokov premýšľal nad týmto prekladom a zrazu sa zrodil v mojich myšlienkach, dotvoril sa a preklad bol dokončený.

2. Verš: 4:13

2.1 Preklad z roku 1999:

13. To sú Božie hranice. A kto poslúchne Boha a jeho posla, toho uvedie do záhrad, pod ktorými tečú potoky, v ktorých budú naveky. A to je víťazstvo obrovské. (13)

(13): Uvedené zásady sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil v rámci ktorých by mali pohybovať a ktoré by nemali prekročovať. A kto poslúchne Boha v tom čo zoslal a jeho posla Muhammada, toho Boh uvedie v súdnom dni do záhrad, pod ktorými tečú potoky a v ktorých budú prebývať naveky. A takáto odmena je veru obrovské víťazstvo, aké by mohol človek dosiahnuť.

Preklad s vysvetlivkami znel:

13. To sú Božie hranice (uvedené zásady sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil). **A kto poslúchne Boha a jeho posla, toho uvedie** (v súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú potoky, v ktorých budú naveky. A takáto odmena je víťazstvo obrovské.**

2.2. Preklad z roku 2003:

13. To sú Božie hranice (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **A kto poslúchne Boha a jeho posla, toho nechá vojsť** (v súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú naveky. A to je víťazstvo obrovské** (spomínaná odmena predstavuje obrovský zisk pre človeka).

2.3 Preklad z roku 2005

13. To sú hranice Božie (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **A kto poslúchne Boha a jeho posla (Muhammada), toho nechá vojsť** (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú (takíto ľudia) naveky. A to je veru to víťazstvo obrovské** (spomínaná odmena predstavuje obrovský zisk a výhru pre človeka).

2.4 Preklad z roku 2007

13. To sú hranice Božie (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **A kto poslúchne Boha a jeho posla (Muhammada), tomu dá vojsť** (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú (takíto ľudia) naveky. A to je veru to víťazstvo obrovské** (spomínaná odmena predstavuje obrovský zisk a výhru pre človeka).

2.5 Vydanie z roku 2008

13. **To sú hranice Bohom určené** (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **A kto poslúchne Boha a jeho posla** (Muhammada), **tomu dá** (Boh) **vojst'** (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých budú** (takíto ľudia) **naveky. A to je veru to víťazstvo obrovské** (spomínaná odmena predstavuje obrovský zisk a výhru pre človeka).

2.6 Vydanie z roku 2015

13. **To sú hranice Bohom určené** (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť). **Kto poslúchne Boha a jeho posla** (Muhammada), **tomu dá** (Boh) **vojst'** (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých bude naveky. A to je veru to víťazstvo obrovské** (spomínaná odmena predstavuje obrovsky zisk a výhru pre človeka).

Ako je vidieť na preklade z roku 1999 najprv bol urobený čistý preklad. Pod ním bol vložený výklad. Následne bol urobený preklad s vysvetlivkami. V tomto čase ešte nebol úplne ustálený konečný štýl vysvetliviek, keď sa uvažovalo aj nad tým, že by sa zapracovali do zvýrazneného textu verša vložím vysvetlivky nezvýrazneným a nerovným písmom (kurzívov). Nakoniec sa ale ustálil štýl zátvoriek pre vysvetlivky. Postup prekladu a jeho ďalšieho spresnenia uvidíme jasnejšie na preklade prvej vety verša 4:13. Po prvom preklade veta znela: „To sú Božie hranice.“ S výkladom to znelo: „**To sú Božie hranice** (uvedené zásady sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil).“ Zistil som však, že preklad je síce správny, ale môže okrem správneho významu vyvolať u čitateľa ďalšie nesprávne významy. Pri čítaní arabského textu je veta jednoznačná a pochopí sa z nej chcený význam. Preto sa

preklad z roku 2003 trochu upravil v časti vysvetlivky v snahe spresniť význam. V roku 2003 preklad vety znel: „**To sú Božie hranice** (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť).“ Zistil som však, že zmena vysvetlivky nepostačovala, pretože preklad pôvodného textu môže okrem správneho významu stále vyvolať u čitateľa ďalší nesprávny význam. Mojm cieľom bolo pritom dosiahnuť čo najväčšiu zhodu prekladu s arabským originálom. Vo verzii z roku 2005 sa ani po jazykovej kontrole text prekladu nemenil. V roku 2005 preklad vety znel: „**To sú hranice Božie (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť).**“ Text sa nemenil následne ani po ďalšej kontrole a korektúre v roku 2007. Avšak stále sa mi zdalo, že by mohlo dôjsť k nesprávnemu pochopeniu jeho významu. Preto som ho pri tretej kontrole a korektúre ešte viac spresnil. Tu treba spomenúť, že preklad niektorých slov, viet a veršov sa jazykovo kontroloval viac ako trikrát. Niektoré sa kontrolovali štyrikrát, iné päťkrát a ďalšie ešte viac. Po každej čo i najmenšej zmene textu prekladu, vysvetlivky alebo výkladu sa preklad celého verša znova kontroloval z pozície správnosti prekladu a súladu s pravidlami slovenského jazyka. Dôležitosť neustáleho spresňovania prekladu spočívala v tom, že som si uvedomoval, že jedného dňa dôjde k vydaniu prekladu bez vysvetliviek a výkladu, preto musel byť pôvodný arabský text preložený čo najlepšie ako sa to len v našom prípade dalo. Vo vydaní z roku 2008 preklad vety znel: „**To sú hranice Bohom určené** (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť).“ Takto dokončený preklad vety už podľa mňa zodpovedal arabskému originálu. Preto sa preklad uvedenej vety už nemenil vo vydaní z roku 2013/2014, ktoré bolo bez vysvetliviek, ale ani vo vydaní z roku 2015.

V prvých rokoch práce na preklade sa ustálil preklad niektorých často používaných pojmov a viet. Bolo to podstatné nielen pre samotný preklad Koránu, ale pre používanie týchto pojmov a viet v každodennom živote. Tak sa napríklad ustálil preklad vety „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť“. Od ustálenia prekladu tejto vety v 90. rokoch 20. storočia som počul viaceré dotazy ale občas aj kritiku, prečo som sa odchýlil pri preklade tejto vety od prekladu obsiahnutého v iných prekladoch napríklad od prekladu v českom jazyku. Postupne som vysvetľoval dôvody, ktoré ma k spresneniu prekladu tejto dôležitej vety viedli. O preklade tejto vety, ktorá predstavuje len jednu vetu z celého textu Koránu som potom aj napísal článok v ktorom som objasnili dôvod tohto rozdielu v preklade v porovnaní s inými prekladmi Koránu.

Na nevyhnutnosť spresnenia prekladu tejto vety ma priviedol postup a pravidlá, ktoré som si pri preklade zvolil. Jednou z nich bolo hlbšie študovanie pôvodného významu jednotlivých slov Koránu (hlavne zo starých výkladov Koránu a starých výkladových slovníkov arabského jazyka), aby som našiel ekvivalent pôvodného slova v slovenskom jazyku.

Výklad ohľadom prekladu tejto vety poskytnie čitateľom lepší pohľad na samotnú techniku postupného prekladu Koránu.

Veta „V mene Boha milostivého, v moci ktorého je milosť“ v prepise z arabského jazyka znie: „Bismi Lláhi Arrahman Arrahim“. „Bismi“ znamená „V mene“. „Lláhi“ znamená „Boha“. Preklad oboch týchto slov je totožný vo všetkých prekladoch Koránu. Prichádzame teraz k ďalším dvom slovám, ktorými sú Arrahman a Arrahim. Pri preklade oboch týchto slov som sa neobmedzil len na ich zaužívaný preklad a výklad ale siahol som do výkladových slovníkov a výkladov dávnych čias. Až po dôkladnej analýze sa ukázal jasný význam oboch slov a odlišnosť medzi nimi.

V prvom rade treba poznamenať, že obe slová majú koreň v tom istom arabskom slove „Rahma“. Rahma znamená „milosť“. Keď som pristupoval k prekladu oboch slov, musel som brať do úvahy uvedený fakt, t.j. že obe slová majú jeden základ v slove milosť, ale aj ďalší veľmi dôležitý fakt, že Boha nemožno opísať žiadnou vlastnosťou spojenou s telesnou charakteristikou, keďže slovo a pojem „Boh“ sú v Koráne a islame abstraktného charakteru. Na základe uvedeného sa automaticky vylúčil preklad, ktorý napríklad použil Ivan Hrbek v českom preklade, t.j. slovo „milosrdný“. Milosrdenstvo jednak nevyjadruje úplný význam slova Arrahman a jednak sa viaže na ľudskú vlastnosť charakteristickú pre ľudské srdce. Použitím slova „milosrdný“ stráca arabský pojem Arrahman, okrem iného, svoju abstraktnosť. Na preklad slova Arrahman iný český preklad používa slovo „slitovný“. Tento preklad sa však už vzdáva od koreňa arabského slova, ktorým je „milosť“.

V mnohých starších a novodobejších výkladoch Koránu v arabskom jazyku sa uvádza, že obe slová Arrahman a Arrahim sú synonymá. Avšak v mnohých starodávnych výkladových slovníkoch a výkladoch Koránu sa ukazuje obrovský rozdiel vo význame oboch týchto slov. Obe slová sú totiž dve abstraktné vlastnosti Boha najvyššieho. Slovo Arrahim znamená „Milostivý“. Na rozdiel od tohto slova, slovo Arrahman vyjadruje prvotný pôvod milosti, prvotný zdroj z ktorého pochádza tá prvotná milosť v jej najširšom slova zmysle a rozsahu, od ktorej je odvodená celá milosť ako taká. V tomto kontexte znamená celá veta: V mene Boha, ktorý nielen milosť udeľuje, ale túto milosť aj má v moci a má moc ju udeľovať. Treba dodať, že spojenie oboch slov znázorňuje to, že milosť môže udeľovať len ten, kto ju skutočne má v moci. Na strane druhej nestačí mať milosť vo svojej moci, ale treba túto milosť aj udeľovať, aby mala význam a prinášala účinok. Preto veta V mene Boha milostivého, v moci ktorého je

milosť, vyjadruje určitý mechanizmus fungovania Božej moci a milosti. Boh nielenže tú absolútnu milosť má vo svojej moci, ale ju aj stvoreným udeľuje.

4.3. Preklad viet a ich význam

Po dokončení prekladu a ustálenia jednotlivých slov – dokončenie doslovného prekladu, sa pristúpilo k dotváraniu samotného významu.

Nie všade sa dal v tomto štádiu zachovať úplne 100 % doslovný preklad. Kládol sa ale dôraz na to, aby sa hlavné slová už nemenili.

Tu sme stáli pred ďalšou náročnou úlohou. Ako docieľiť to, že sa doslovný preklad zachová v čo najväčšej miere a pritom bude aj význam jasný. Tu som aplikoval už skôr uvedenú metódu zátvoriek. Do samotného textu sa vkladali zátvorky, ktoré vysvetľovali a spresňovali význam, ktorý bol v arabskom jazyku jasný, ale v slovenskom ho bolo treba ešte spresniť. Treba tu poznamenať, že sa tu už pracovalo nielen s jednotlivými vetami, ale s celým textom Koránu.

Začala sa ďalšia etapa prekladu. Aby sme sa vyhli zmenám v slovoslede, snažili sme sa zátvorkami doplniť text tak, aby tvoril jeden celok so zátvorkami, a tam, kde sa to dalo aj bez nich. To znamenalo, že čitateľ mal byť schopný si prečítať celý text prekladu bez zátvoriek a následne ak by ostalo niečo nejasné si ho prečítať so zátvorkami, ktoré mu viac objasnili význam. Tam kde to bolo potrebné som potom celý text doplnil výkladom. Pritom neskôr pri grafickom spracovaní som prispôbil text tak, aby bolo jasné, čo je originál a čo je mňou pridané na vysvetlenie (t.j. zátvorky) a čo je výklad k danému veršu. Napriek tomu, že som bral do úvahy aj názory tých, ktorí hovorili, že text so zátvorkami a výkladom bude trochu náročný na čítanie, trval som na tom, že musí byť

čitateľovi jasné, čo je preklad originálu a čo je pridané či už na objasnenie významu alebo na výkladu verša.

Pri všetkom uvedenom som si uvedomoval, že príde čas, keď bude potrebné z textu vyňať zátvorky aj výklad a pritom musí text ostať z veľkej časti jasný aj bez nich. K vyňatiu zátvoriek a veľkej časti výkladu z textu skutočne aj došlo v roku 2013/2014, keď nastala požiadavka na vytlačenie slovenského prekladu spolu s arabským originálom popri sebe bez vysvetliviek alebo výkladu pod textom prekladu.

Už pri prvom preklade a pri jeho dokončovaní som vedel, že keď v budúcnosti bude potrebné odstrániť vysvetlivky a výklad z prekladu, bude potrebné spresniť aj preklad niektorých veršov. To v čase konania prekladu vydaného v roku 2008 nebolo možné. Nebolo to možné ani z hľadiska štylizácie celého prekladu, ale ani z kapacitných dôvodov.

Čistá verzia bez vysvetliviek sa potom neskôr dotvorila pri preklade vydanom v roku 2013 s arabským originálom, s tým, že som vtedy presadil vloženie výkladu spojeného s niektorými veršami na záver vydania. Išlo o verše pri ktorých som usúdil, že je výklad k nim nevyhnutný, pretože bežný čitateľ si z celého prekladu Koránu nebude vedieť spojiť dohromady jednotlivé verše týkajúce sa niektorej tematiky, a teda bolo potrebné k nim napísať výklad, kde sa nachádzajú, aby sa dotvoril presný význam danej tematiky a oblasti úpravy. Nechcel som totiž, aby sa stalo to, čo sa bežne robilo pri citácii veršov Koránu, že sa vytrhol určitý verš alebo niekoľko veršov z celého kontextu a zámerne sa prekrútil ich význam na politické alebo iné účely. Ak také niečo niekto neskôr aj urobil, robil to už zámerne a nie z nevedomosti, čo je podstatný rozdiel.

Čo znamenalo dokončenie druhej etapy sme mohli vidieť na príkladoch, ktoré sme si uviedli vyššie. Viditeľné je

to napríklad vo výklade k veršu 2:116 pri prechode medzi jednotlivými časovými verziami.

Neskôr dochádzalo aj k spresneniu vysvetliviek. Súviselo to so spomenutým postupným spresnením, ktoré sa vykonalo počas jazykových kontrol textu.

4.4. Zosúladenie prekladu slov a prekladu významu

Po vkladaní zátvoriek prišla počas prác na preklad ďalšia etapa prekladu. Išlo o zosúladenie prekladu s vytvorenými a vloženými zátvorkami vo forme vysvetliviek a následne aj zosúladenie výkladu s už vykonaným prekladom a vysvetlivkami.

Išlo tu o etapu, keď sa už vykonaný preklad dával dokopy do finálnej podoby pred samotnou jazykovou kontrolou.

Doslovný preklad slov bol hotový. Následné zosúladenie doslovného prekladu tak, aby bol aj význam zrozumiteľný bolo tiež hotové. Vložili sme zátvorky s vysvetlivkami, čím bol význam dotvorený. S tým všetkým bol zosúladený aj výklad umiestnený pod príslušnými veršami. Napriek tomu sa ešte vyskytoval určitý menší nesúlad medzi uvedenými jednotlivými prvkami v niektorých veršoch. To bolo spôsobené najmä náročnosťou textu a snahou o zachovanie čo najautentickejšieho prekladu.

V tejto etape išlo už o náročnú prácu, keďže preklad jednotlivých slov bol dokončený, preklad viet tiež, vysvetlivky v podobe zátvoriek dotvárali preklad a výklad slúžil na ešte lepšie objasnenie významu tam, kde to bolo potrebné. Napriek tomu sa vyskytovali vety a verše, kde význam nebol ešte úplne jasný. Bolo potrebné sa nad niektorými jednotlivými vetami a

veršami ešte hlbšie zamyslieť a posudzovať ich opakovane jednotlivo aj spoločne.

Pri tak veľkom rozsahu, snahe o zachytenie detailov a významu, sa vždy zdalo, že sa dá niečo ešte stále vylepšovať.

Nakoniec, niekedy v závere roka 2002 som sa rozhodol, že preklad je v tejto fáze hotový na takej úrovni, že sa môže pristúpiť k jazykovej kontrole a korektúre.

5. Jazyková kontrola a korektúra prekladu

Etapa jazykovej kontroly a korektúry mala byť už len doplnková etapa v ktorej sa mal prekontrolovať text a preklad sa mal následne vydať.

Každá z doteraz uvedených etáp bola veľmi náročná. Vždy nás ale povzbudzovala predstava, že keď sa rozhodneme, že preklad je hotový na jazykovú kontrolu, bude to znamenať, že tie najnáročnejšie etapy sú už za nami. Ukázalo sa však neskôr, že to bolo len zdanie.

Etapa jazykovej kontroly sa ukázala byť tiež náročná a vyčerpávajúca. Vyžadovala si veľkú trpezlivosť a bola aj časovo príliš náročná. Náročná bola okrem iného aj vzhľadom na to, že sme pracovali každý samostatne (ja aj doc. Minárová) a následne sme sa museli spoločne stretávať a prebrať sporné body; a tých bolo nekonečné množstvo. Z jednej plánovanej jazykovej kontroly sme nakoniec skončili pri troch. Vždy, keď jedna skončila, začala sa ďalšia, ktorá mala kontrolovať to, čo sa v tej predchádzajúcej zmenilo. Aj v tejto etape prebiehali občasné diskusie medzi mnou a Ing. Kotrochom o doladenie niektorých korektúr aj keď hlavná rola Ing. Kotrocha bola práve v tak veľmi potrebnej psychickej podpore.

1. Prvá kontrola a korektúra

S prácou na prvej kontrole sme čiastočne začali s doc. Minárovou v čase, keď som končil zosúladenie prekladu slov a viet. Bolo už možné jej postupne odovzdávať preklad, keďže v tejto etape sa už nepredpokladali veľké zmeny pri preklade slov a viet, ale len sa mal doladovať význam.

Keď som prevzal prvé časti prvej korektúry, pri pohľade na ňu bolo jasné, že práca na preklade ani zďaleka

neskončila. Dokonca sa už vtedy javilo, že predpokladaný termín dokončenia sa znova posunie. A skutočne sa aj neustále posúval. Všetky dovedy získané skúsenosti s prekladom spolu s preštudovaním významu slov a korekcie viet a významu sa v tejto etape ukázali ako veľmi potrebné. Na ilustráciu si treba uvedomiť, že zmena čo i len jednej čiarky v texte znamenala možnosť, že sa zmenil celkový význam, preto bolo potrebné sa takouto zmenou zaoberať a zhodnotiť ju zo všetkých stránok, samostatne, ale aj v spojení s ostatnými veršami.

Prvá jazyková kontrola ukázala menšie problémy medzi prekladom a niektorými pravidlami slovenského jazyka. Nešlo pritom o veľmi veľké problémy, ale aj tie najmenšie z nich sa ukázali ako takmer neprekonateľné. Z problémov, ktoré sa v závere prvej jazykovej kontroly ukázali uvedieme nasledujúce:

1. Na niektorých miestach nebol význam ešte stále dostatočne jasný. To bolo spôsobené sčasti aj pravidlami slovenského jazyka a mojou snahou o zachovanie čo najautentickejšieho prekladu, štylistiky a koncepcie originálu. Tieto prvky bolo potrebné zosúladiť.

2. Pri jazykovej kontrole nebol spracovaný grafický systém použitý neskôr pri tlači, kde sa zvýraznil samotný pôvodný text, ktorý vystúpil do popredia oproti zvyšnému textu. To spôsobovalo, že sme trávili dlhé hodiny s doc. Minárovou, aby sme oddelili pôvodný text od vysvetliviek a ten potom spoločne skorigovali a dotvorili s vysvetlivkami. Len na ilustráciu, jedným z podstatných problémov s ktorými sme sa museli vyrovnáť bol kde umiestniť bodku naznačujúcu koniec vety. Či na konci pôvodného textu alebo na konci textu v zátvorke (pokiaľ text pokračoval zátvorkou). Spočiatku sa zdalo, že ide o nepodstatný problém, ale on mal svoj dosah na celý text, preto sme sa tým neustále museli zaoberať a posudzovať to pri každom verši osobitne a pri posudzovaní skupiny viacerých veršov spoločne.

Nešlo tu až tak o samotnú kontrolu, ale o to dosiahnuť výsledok, keď by boli obe strany - ja aj doc. Minárová spokojní s výsledným znením. Diskutovali sme spolu a preberali všetky možnosti. V podstate sme stáli každý na inej strane a každý si obhajoval svoje stanovisko a argumenty. Doc. Minárová obhajovala pravidlá slovenského jazyka a ja som obhajoval preklad a zachovanie originality a ducha Koránu, skladby jeho viet a konštrukciu v čo najväčšej možnej miere. Stávalo sa aj to, že po niekoľko hodinovej diskusii o konkrétnej vete, sme nedospeli k riešeniu, ktoré by uspokojilo obe strany. Problém sa preto posunul na neskôr. Stávalo sa totiž, že aj v dôsledku neustálych diskusii sme sa s doc. Minárovou dostávali viac do danej problematiky a naše stanoviská sa zblížovali. O niekoľko desiatok alebo stoviek veršov sa vyskytol ten istý problém, ktorý sme už raz riešili a úplne nedoriešili. Rozdiel bol ale už v tom, že sme jeho základné kontúry mali prebraté a vedeli sme, kde sme sa nevedeli zhodnúť a ako by sme mohli dospieť k riešeniu. Prítom naše skúsenosti už boli hlbšie, a tým bol aj väčší predpoklad, že by sme daný problém mohli vyriešiť.

Neraz sa stalo aj to, že už predtým vyriešený problém sme museli znova na inom mieste otvárať a tým ešte viac spresniť výsledok už predtým vyriešeného problému.

Takýmto systémom pokračovala prvá jazyková kontrola. Počas noci alebo doobeda som sa venoval kontrole vykonanej jazykovej úpravy a v poobedňajších hodinách sme s doc. Minárovou pokračovali spoločne v diskusiách o kontrolách a hľadania riešení na otázky, ktoré sa vyskytli.

Pri tom všetkom bolo potrebné venovať čas aj ostatným každodenným povinnostiam a záväzkom, vrátane štúdia a práce. Všetko ale bolo podriadené práci na preklade.

Možno skonštatovať, že každá jedna z vykonaných troch jazykových kontrol a korektúr trvala v priemere rok a pol. Napriek tomu, že by sa mohlo zdať, že druhá a tretia kontrola a korektúra mali trvať už menej, nebolo to tak. Aj my

sme dúfali, že toho bude už menej a že práca bude už menej náročná, ale náročnosť ostávala na tej istej úrovni s tým, že pri druhej kontrole sme síce riešili už menej problémov, ale o to náročnejších. Najmä tie problémy, ktoré sa nepodarilo vyriešiť ku spokojnosti oboch strán pri prvej kontrole.

2. Druhá kontrola a korektúra.

Ako som už spomenul pri prvej kontrole a korektúre, práca na druhej kontrole postupovala tým istým štýlom. Postupne sa zapracovávali do textu prekladu zmeny odsúhlasené pri prvej kontrole a text sa následne so zapracovanými zmenami vytlačil a odovzdal doc. Minárovej na ďalšiu kontrolu. Totiž okrem iného som počítal s tým, že pri tak vyčerpávajúcej práci pri hľadaní kompromisov nám mohli uniknúť iné podstatné náležitosti, ktoré sa pod vplyvom zmien a zásahov do textu mohli objaviť. To sa aj skutočne neskôr ukázalo. Preto som musel znova zasahovať do textu po zapracovaní zmien. S upozornením na nové problematické miesta som potom odovzdal text doc. Minárovej na druhú jazykovú kontrolu.

Podobne ako pri prvej kontrole, aj pri druhej kontrole som na zapracovanie zmien a riešení nových alebo ešte nedoriešených problémov pracoval v noci alebo doobeda a potom poobede sme sa sústredili s doc. Minárovou na riešenie konkrétnych problémov a otázok.

Zvolil som náročný postup. Ale bol to jediný spôsob, ako si byť istý, že preklad bude urobený čo najlepšie, v rámci našich ľudských možností. Tento postup sa napriek svojej náročnosti nakoniec ukázal správny, pretože sme pri druhej a tretej kontrole narazili na mnohé problémy a nejasnosti, ktoré po sebe zanechala prvá kontrola. V niektorých prípadoch sme dokonca pristúpili k zmene celkovej štruktúry vety, aby bola zrozumiteľnejšia. To však na nás vyvíjalo zvýšený tlak, aby

sme zmenu vykonali tak, že ostane v preklade zachovaná štruktúra a skladba pôvodnej arabskej vety. Tento cieľ sme dosahovali aj vďaka vysvetliviek v zátvorkách.

Pri druhej kontrole bolo už napríklad jasné, že na určitých miestach budú vysvetlivky v zátvorkách plniť dvojakú úlohu.

1. Na niektorých miestach vysvetlivky v zátvorkách len vysvetľovali význam textu, ktorý im predchádzal. Ako príklad si uvedieme už spomenutý preklad verša 4:13. Prvá veta spolu s vysvetlivkou znie: „**To sú hranice Bohom určené** (uvedené zásady a povinne stanovené podiely sú hranice, ktoré Boh ľuďom stanovil a pod ktoré by sa nemalo ísť).“ Ako vidíme vysvetlivka v zátvorke vysvetľuje vetu, ktorá je pred ňou.

2. Na iných miestach sa zátvorky stali súčasťou pôvodného textu, akoby jeho pokračovaním. Bolo tomu tak tam, kde sa napriek všetkej snahe zdal byť význam ešte nedostatočne zreteľný v porovnaní s arabským originálom. Nechceli sme totiž zasahovať do prekladu pôvodného textu, preto sme tento veľký problém vyriešili formou dotvorenia textu v slovenskom jazyku a vzápätí aj významu prostredníctvom zátvorky. Dávali sme pritom veľký pozor na to, aby sme sami nevložili do textu význam alebo doplnenie, ktoré by pôvodný arabský text nemal. Ak sme chceli vysvetliť akékoľvek ďalšie podrobnosti k veršu, umiestnili sme ich vo forme výkladu pod samotným veršom. Ako príklad si uvedieme preklad spomenutého veršu 4:13. Druhá veta spolu s vysvetlivkami znie: „**Kto poslúchne Boha a jeho posla** (Muhammada), **tomu dá** (Boh) **vojst'** (po súdnom dni) **do záhrad, pod ktorými tečú rieky, v ktorých bude naveky.**“ Kto už čítal Korán predtým, ten z arabského textu pochopí, že poslom sa tu myslí posol Muhammad (p.). Kto ale slovenský preklad číta prvýkrát, ten si nemusí uvedomiť, že sa tu hovorí o posla Muhammada. Ďalej sme objasnili, že Boh dá takémuto človeku možnosť vojst' do záhrad. Keď by čitateľ čítal Korán v arabskom jazyku viackrát alebo viackrát by čítal

aj tento jeho slovenský preklad, dospel by automaticky k tomu, že jedine Boh môže dať človeku príležitosť vojsť do záhrad. Kto ale preklad číta prvýkrát alebo len hľadá určité verše, ten nemusí pochopiť na koho sa to vzťahuje, keďže ho nemá celý prečítaný.

Takto sa postupne dotváral preklad, okrem iného aj z jazykového hľadiska a prevzal pravidlá slovenského jazyka.

Bývali obdobia počas kalendárneho roka, najmä od konca jesene do začiatku jari, keď sme sa stretávali s doc. Minárovou u nej doma tak, že som k nej prichádzal za svetla a odchádzal za tmy. Po niekoľkých po sebe nasledujúcich týždňoch si človek uvedomí, že spolu so strávenými nocami sa mu narúša vnímanie denného svetla. To, že telo počas niekoľkých týždňov nevnímalo západ slnka a postupné stmievanie sa zvyšovalo psychickú záťaž, ktorá už aj tak bola veľká. Ale práca sa nesmela zastaviť a musela pokračovať. Tlak sme už totiž pociťovali všetci a robili sme všetko preto, aby sa preklad už skončil a uverejnil sa čo najskôr. Nebolo to spôsobené len nesmiernou záťažou, ktorej sme boli vystavení, ale aj potrebou mať už uverejnený preklad Koránu, ktorý by čo najviac zodpovedal pôvodnému textu Koránu. Situácia na medzinárodnej scéne sa totiž zhoršovala a text Koránu s rôznymi prekladmi sa neustále zneužíval. Bolo treba preklad už v čo najkratšom čase uverejniť.

Pri jednej z našich diskusií s Ing. Kotrochom navrhoval zverejniť preklad už po prvej kontrole a korektúre a následne pracovať ďalej na jeho spresnení. Veď tam išlo podľa všetkého už len o niektoré nedoriešené problémy, ktorých ale doriešenie malo zabráť ešte dlhší čas. Takýto návrh mal svoju logiku a v určitom smere aj opodstatnenie. Avšak som s ním nesúhlasil. Vtedy som zdôraznil, že preklad nesmieme zverejniť, kým nebudeme presvedčení, že je na dostatočnej úrovni a že sme skutočne vyvinuli úplne maximálne úsilie pri

práci na ňom. Na jednej strane som chápal argument Ing. Kotrocha aj to, že doc, Minárová bola už tiež unavená, ale na strane druhej som nemohol uverejniť preklad tak dôležitej knihy s pocitom, že sa mohlo ešte niečo na nej dorobiť alebo že ostala niektorá záležitosť nedoriešená.

3. Tretia kontrola a korektúra

Tretia kontrola a korektúra nastúpila už predovšetkým na doriešenie posledných problémov a na odkontrolovanie celého textu. Pri nej sa už začal jasnejšie črtat' výsledok takmer 12 ročnej práce.

Ale aj v tejto poslednej etape som si chcel overiť, či je preklad skutočne na dostatočnej úrovni. Metóda, ktorú som uplatnil na overenie úrovne prekladu prišla postupne s prirodzeným vývojom prekladu. Táto metóda bola založená na tom, že po konečnom zapracovaní opráv a korektúr do textu som skúsil viaceré verše preložiť opačne zo slovenského jazyka do arabského jazyka. Nezávisle na tom, ako sa preklad robil, som ich preložil s odmyslením si všetkého, čo som o preklade vedel. Keď som zistil, že pri preklade zo slovenského jazyka do arabského dávali verše ten istým význam, bolo to pre mňa znamenie, že preklad je už hotový na uverejnenie. Túto metódu overovania prekladu som aj neskôr používal pri ostatných vydaniach. Je to metóda, ktorá ukáže a zmeria kvalitu prekladu. Samozrejme nedá sa použiť na úplne celý text prekladu, ale až na niektoré výnimky kontrola prekladu metódou spätného prekladu do arabského jazyka bola úspešná.

4. Ďalšie kontroly a korektúry

Ako som uviedol, preklad a neustála zmena niektorých slov, slovných spojení a viet nás nútila po každej zmene znova

pristúpiť k jazykovej kontrole a súladu prekladu s pravidlami slovenského jazyka. To znamenalo, že niektoré slová, slovné spojenia a vety prešli niekoľkonásobnou jazykovou kontrolou v závislosti od toho, koľkokrát sa menili. Zmena bola niekedy malá, inokedy čiastočná a v ojedinelých prípadoch celková. Niekedy sa pridala len čiarka, inokedy sa zmenilo poradie slov vo vete, alebo sa menili slová a vety, vysvetlivky a výklad. Podstatné bolo, že po každej zmene sa vykonala jazyková kontrola.

Napriek uskutočnenia jazykovej kontroly po každej zmene, v niektorých prípadoch sme nedospeli úplne k tomu, že bol preklad zosúladený s pravidlami slovenského jazyka. Takúto odlišnosť si vynútila zrozumiteľnosť textu alebo snaha o zachovanie jeho autentickosti. Na niektorých miestach a v niektorých prípadoch sme preto pripustili aj menšie odchýlky od jazykových pravidiel na úkor zachovania čo najväčšej originality.

6. Nezávislá kontrola zrozumiteľnosti

Napriek všetkému, čo som uviedol, chcel som si ešte overiť zrozumiteľnosť celého prekladu pred jeho uverejnením a vydaním. Musel som pripustiť skutočnosť, že tak ja, ako aj doc. Minárová sme už tak dlho s prekladom robili, že by sme jeho zrozumiteľnosť nevedeli nezávisle posúdiť. Ing. Kotroch zasa vedel Korán v arabskom jazyku a vedel si prečítať arabský text tam, kde by mu mohlo byť niečo nejasné. Potreboval som niekoho nezávislého, kto s prekladom neprišiel do styku a kto o islamskom náboženstve nemal veľa informácií. Zároveň, ale muselo ísť o niekoho, kto mal moju dôveru, aby sa nestalo, že sa text dostane medzi ľuďmi, aj keď omylom, skôr ako by som určil, že sa tak má stať.

Preto som si zvolili blízku osobu, ktorej som dôveroval a dal jej preklad, aby si ho prečítala a posúdila zrozumiteľnosť textu z hľadiska nezainteresovaného čitateľa.

Čítanie textu dokončila po niekoľkých týždňoch. Prvú poznámku, ktorú poznamenala bolo, že text je zrozumiteľný a nemala problém pri jeho čítaní, čo u mňa vyvolalo pocit úľavy, pretože to bol jeden z našich hlavných cieľov. Ďalšia poznámka bola, že na niektorých miestach bol text náročný, ale s vysvetlivkami v zátvorkách ho pochopila. Len na ojedinelých miestach bol text veľmi náročný aj s použitím vysvetliviek v zátvorkách. Význam bol ale nakoniec pochopiteľný pri prečítaní výkladu k veršu.

Výklad nebol náročný, čím splňal aj podmienku zrozumiteľnosti takmer pre každého čitateľa. To bol aj môj pôvodný zámer, aby bol výklad vyvážený, nebol príliš dlhý ani nejasný. To bol tiež jeden z dôvodov, prečo som pôvodne nepoužil len jeden konkrétny výklad v arabskom jazyku, ale

som zo známych výkladov vytvoril pre slovenský preklad vlastný výklad. Samozrejme mnou urobený výklad sa z hľadiska obsahu opieral o tie najznámejšie výklady Koránu v arabskom jazyku.

Náročnosť niektorých veršov a pasáži sme si uvedomovali. Nakoniec samotný arabský text je na týchto miestach náročný aj pre arabského čitateľa.

Výsledok testu zrozumiteľnosti dopadol dobre. V tomto momente som vedel, že preklad je hotový na vydanie.

7. Ukončenie prekladu v roku 2007

Poslednou etapou prekladu bola ešte rýchla kontrola prekladu pred jeho zaslaním na grafickú úpravu a tlač. Preklad bol už pripravený aj vo svojej prvotnej grafickej podobe. Zvýraznil sa pôvodný text Koránu, zátvorky sa dali do jednotného formátu a určil sa aj typ a veľkosť písma.

8. Tlač a publikovanie v roku 2008

Grafická úprava a tlač sa zadávala do vydavateľstva EPOS v ktorom som tlačil všetky svoje posledné publikácie. Dlhoročná spolupráca predurčovala aj to, že sa grafická úprava a tlač bude robiť tam. Vydavateľstvo EPOS malo aj následne zabezpečiť distribúciu.

Hneď na začiatku sme si určili niekoľko základných pravidiel. Určili sme, ako má vyzerat' preklad, aká má byť veľkosť písma, jeho typ a pod. Určili sme aj vzhľad obalu. Z technických príčin a kvôli rozsiahlosti prekladu sa musel preklad rozdeliť na dve časti. Preto som určil, že obe časti majú byť spoločne vložené v jednom obale. Všetky tieto požiadavky ale zvyšovali náklady na prípravu a tlač. Napriek tomu si to preklad Koránu určite zaslúžil. Na to, aby sa preklad dostal do kníhkupectiev, musel mať z predaja zisk nielen distribútor, ale aj predajca. Chceli sme však, aby bol preklad dostupný čo najširšiemu okruhu čitateľov, preto sme stanovili cenový strop ktorý sa nesmel prekročiť, keď sa bude vydanie predávať. To vydavateľstvo EPOS aj dodržalo. Ale spôsobilo to nakoniec to, že sa nám vrátila len časť nákladov, ktoré sme na tlač vynaložili. To znamená, že sme museli samotnú cenu dotovať, aby nebola príliš vysoká. Časť investovanej sumy, ktorá sa z predaja vrátila sa potom investovala do tlače ďalších výtlačkov. Takto sa v podstate celá suma vynaložená na tlač spotrebovala vo forme dotácie predajnej ceny. To ale nebolo dôležité, keďže prvoradým a jediným našim cieľom bolo umožniť ľuďom si preklad zakúpiť.

Celú situáciu by sme si boli veľmi uľahčili keby sme dali preklad tlačiť v niektorej krajine v zahraničí, kde by sa našiel sponzor, ktorý by nám ho vytlačil bezplatne a na

Slovensku by sa len distribuoval zdarma alebo za zlomkovú cenu. Preklad sa ale od začiatku niesol v duchu nezávislosti od akejkol'vek tretej strany. Preto to tak aj malo ostať. Nechceli sme, aby na prvom vydaní bola akákoľvek zmienka o akejkol'vek organizácii alebo tretej strane, ktorá by financovala vydanie. Vydanie sa preto financovalo zo súkromných zdrojov a oficiálnym vydavateľom bolo naše vydavateľstvo ALJA, s.r.o. pod ktorým sme vydávali viaceré predošlé publikácie.

Práca na preklade sa neskončila pri jeho zaslaní na grafickú úpravu. Pri grafickej úprave som naďalej spolupracoval s grafikom, ktorý celú úpravu mal na starosti. Najväčším problémom, ktorý sa pri grafickej úprave vyskytol bol ten, že sa v grafickom programe grafického štúdia nezobrazovali rozdielnosti písma, ktoré boli mnou zapracované. To mohlo vydanie spomaliť o niekoľko týždňov a predražiť aj celú prácu i náklady. Preto som sa rozhodol, že zmeny veľkosti a štýl písma vykonám sám (keďže som mal skúsenosti s grafickou úpravou už z predchádzajúceho obdobia). Na lepšiu predstavu toho, čo to znamenalo uvediem, že bolo potrebné urobiť v priebehu krátkej doby niekoľko stotisíc klikov a pohybov myšou v texte, čo bolo fyzicky veľmi náročné.

Ale s Božou pomocou a s úsilím vynaloženým zo strany vydavateľstva a grafika to pokračovalo dobre. Následne sa vykonala kontrola grafickej úpravy. Odstránili sme niektoré nedostatky, ktoré sa počas grafických úprav vyskytli a preklad sa zaslal do tlače.

Celá táto etapa trvala skoro jeden rok.

Na záver sme v roku 2008 na prelome mesiacov júl a august dostali konečný výsledok v podobe vytlačenej verzie prekladu Koránu. Bol to záver približne 13 ročnej neustálej práce.

Mali sme z toho všetci nesmiernu radosť, že sa to podarilo dokončiť a vydať. Ale aj obrovskú úľavu, že sa to podarilo nakoniec uskutočniť. Bola to aj nesmierna vďačnosť Bohu, že nám vložil do cesty všetky možné prostriedky, aby sme to mohli dokončiť.

Ak by som mal uviesť ľudí, ktorí prispeli nejakou svojou vedomou alebo nevedomou činnosťou na vykonanie prekladu a jeho dokončenie v podobe a kvalite v ktorej sa dokončil, bol by to veľmi dlhý zoznam.

Aj keď vďaka patrí vždy Bohu za všetko, som nesmierne vďačný každému, kto sa priamo alebo nepriamo zaslúžil o dokončenie tejto práce počas trinástich rokov jej trvania. Možno by si to zaslúžilo ich spomenúť, ale bolo by nespravodlivé niektorých uviesť a iných nie. Preto som sa rozhodol prejaviť im vďaku za podporu aj tým, že im venujeme túto samotnú publikáciu, ktorej niektoré časti možno aj sčasti poznajú. Dúfame, že im to Boh v dobrom odplatí v tomto živote a ak sa im dostane Jeho milosť a vstúpi správna viera do ich sŕdc aj v živote ďalšom.

9. Dodatočná kontrola a ďalšie vydania v roku 2013/2014 a 2015

Vydaním prekladu Koránu v roku 2008 som si uvedomoval, že ešte bude potrebné spracovať preklad do nekomentovanej podoby. To znamená preklad bez vysvetliviek alebo pridávanie čohokoľvek iného. Takéto niečo bolo v období pred vydaním vydania z roku 2008 nemysliteľné. Ale s odstupom času a po potrebnej prestávke som sa do toho pustil v roku 2010. Bolo to aj na naliehavú žiadosť jedného priateľa.

V podstate som nebol od začiatku naklonený k tomu, aby sa preklad vydával bez aspoň minimálneho množstva vysvetliviek a výkladu. Bral som pritom do úvahy, že na rozdiel od originálu, preklad čítajú zväčša čitatelia, ktorí nemajú žiadnu alebo minimálnu znalosť islamského náboženstva. Takýto čitatelia potrebujú nutne mať k dispozícii aj vysvetlivky a výklad, aby vedeli z textu pochopiť nakoniec jeho prepojenosť a význam.

Môj priateľ ale zasa argumentoval tým, že čokoľvek, čo je vložené do textu Koránu mu uberá na kráse a takáto kniha by mala ostať bez pridávania čohokoľvek do textu v podobe zátvoriek alebo výkladu. Takýto názor na vec zastávali aj niektorí ďalší muslimovia.

Stál som vtedy pred dilemou. Totiž na jednej strane som si aj ja želal, keby mohol byť preklad vydaný bez pridania vysvetliviek, pretože ony trochu uberajú z krásy textu, ktorý by sa inak mohol čítať plynule. Na strane druhej som si zasa uvedomoval dôležitosť vysvetliviek a výkladu na pochopenie niektorých veršov.

Vedel som, že o vydanie prekladu Koránu bez vysvetliviek a výkladu bude veľká snaha, najmä zo strany muslimov. V tejto fáze to bolo ale už omnoho ľahšie ako predtým, keďže preklad s vysvetlivkami a výkladom bol už v tlačenej aj elektronickej podobe k dispozícii od roku 2008.

Vydanie prekladu bez vysvetliviek bola aj príležitosť pokúsiť sa ešte viac vylepšiť preklad na niektorých miestach, kde by nebol úplne zrozumiteľný bez vysvetliviek.

Nakoniec som sa rozhodol, že sa to pokúsim zrealizovať. Práca by nakoniec už nemala byť až taká náročná, keďže už preklad bol v roku 2008 skončený a vydaný.

Keď som sa do práce pustil, upozornil som môjho priateľa, že bude musieť byť trpezlivý a počkať s tlačou až dotedy, kým to nebude hotové. Vyhliadka bola taká, že by to mohlo byť hotové v priebehu šiestich mesiacov. Ale vyhliadky vždy bývali v tomto smere optimistickejšie ako realita, ktorá zvyčajne prinesie množstvo nečakaných prekážok.

Práca na tomto vydaní sa podobne, ako pri pôvodnom preklade, rozdelila do viacerých etáp.

1. Prvá etapa spočívala v odstránení zátvoriek z textu prekladu.
2. Druhá etapa potom spočívala v identifikácii miest, kde sa stal preklad ťažko zrozumiteľný a bolo treba preklad trochu spresniť alebo mierne prerobiť.
3. Tretia etapa sa sústredila na spresnenie prekladu.
4. Štvrtá etapa spočívala v zredukovaní výkladu k veršom tam, kde som videl nutnosť jeho zachovania aj v tomto novom vydaní. Totiž od začiatku som trval na tom, že výklad k niektorým veršom, kde to bolo nevyhnutné sa aj v novom vydaní zachová, ale presunie sa na koniec prekladu a umiestni sa tesne za poslednú kapitolu prekladu.
5. Piata etapa spočívala v jazykovej kontrole a korektúre.
6. Šiesta a posledná etapa spočívala v príprave grafickej úpravy.

V nasledujúcom výklade si priblížime niektoré podrobnosti jednotlivých etáp.

1. Prvá etapa. Prvá etapa sa začala tým, že som odstránil vysvetlivky v zátvorkách z textu. Posudzovali sa vysvetlivky a spolu s nimi sa posudzoval aj výklad a jeho nevyhnutnosť na danom mieste vo verši. Keď sa táto etapa skončila, ostal nám k dispozícii len čistý a pôvodný text verša spolu s nevyhnutným výkladom.

2. Druhá etapa. V druhej etape sa postupne identifikovali miesta, kde sa stal preklad ťažko zrozumiteľný. Každý verš sa čítal osobitne a posudzoval sa s prihliadnutím na skutočnosť, že text môže niekto čítať prvýkrát, a teda mal byť zrozumiteľný v čo najväčšej možnej miere. Samotný pôvodný text v arabskom jazyku je na niektorých miestach náročnejší, preto som predpokladal, že aj v slovenskom jazyku ostanú dané miesta náročnejšie na čítanie.

3. Tretia etapa. Keď bola druhá etapa skončená, začalo sa so spresnením prekladu na miestach, ktoré som identifikoval, že by mohli byť ťažšie zrozumiteľné po odstránení vysvetliviek. Išlo najmä o miesta, kde boli predtým tieto vysvetlivky viac alebo menej prepojené s pôvodným textom verša. Táto tretia etapa bola v podstate najnáročnejšia. Ale s Božou pomocou a dlhoročnými skúsenosťami nadobudnutými pri preklade z roku 2008 sa podarilo na mnohých miestach preložený pôvodný text ešte viac spresniť. Spresnením pôvodného textu prekladu odpadla potreba existencie vysvetliviek. Tým bolo v skutočnosti naplnené poslanie a zámer nového vydania. Táto etapa bola vo svojej podstate najdôležitejšia a najnáročnejšia. V niektorých ojedinelých prípadoch som však usúdil, že predsa len niektoré vysvetlivky by mali ostať zachované.

4. Štvrtá etapa. Zredukovanie výkladu vyplývalo už zo samotnej povahy celého pripravovaného vydania. V tejto štvrtej etape sa výklad znova posúdil na miestach, kde ešte

ostal a v niektorých prípadoch sa ešte viac zredukoval. Ponechal sa už len ten najnevyhnutnejší výklad. Tento krok mal svoje opodstatnenie aj v tom, že výklad sa mal zapracovať až za poslednú kapitolu prekladu Koránu, čím sa stalo aj pre čitateľa náročnejšie si ho vyhľadať a prečítať. Vo vydaní z roku 2008 bol výklad zapracovaný priamo pod verš, ktorého sa týkal. Preto bol v novom vydaní výklad nakoniec označený presne tým istým číslom kapitoly a verša ku ktorým sa viaže, čo viedlo k jeho sprehľadneniu, ľahšiemu vyhľadávaniu a minimalizovali sa možnosti výskytu chýb pri grafickom spracovaní, ktoré sa robilo v zahraničí.

5. Piata etapa. Jazyková kontrola a korektúra bola aj v tomto prípade náročná, ale už nie ani zd'aleka tak ako pri vydaní z roku 2008. Ustálili sme si od začiatku pravidlo, že do prekladu, ktorý sa nemenil sa nebude zasahovať. Korektúra sa sústredila len na miesta, kde došlo k akejkol'vek zmene. Tých miest bolo pomerne dosť, ale práca sa zvládla pomerne za krátky čas (počas niekoľkých mesiacov), keďže samotné zásahy do textu neboli zväčša výrazné, ale len spresňovali preklad. Občas sa jemne skorigoval preklad aj v niektorých textoch, ktoré neboli predtým spresnené, ale takýchto zásahov bolo málo.

6. Šiesta etapa. Grafická úprava bola aj pri tomto vydaní náročná, podobne ako tomu bolo pri vydaní z roku 2008. Náročnosť sa týkala hlavne zapracovania oboch textov, slovenského a arabského, jeden pri druhom na tej istej strane. Bolo sa treba vyrovnáť s mnohými technickými problémami, ktoré sa postupne vyskytovali a riešili. Dosť dôležité bolo, že priateľ, ktorý sa ujal vydania prekladu sa postaral o to, aby sa získalo povolenie na použitie oficiálne schváleného arabského textu Koránu, čo je tiež podstatne náročný proces a neudeľuje sa bez preskúmania textu prekladu a presvedčenia sa o jeho kvalite. Grafické úpravy boli skončené a text bol počas niekoľkých mesiacov trikrát prekontrolovaný, aby sa opravili

prípadné chyby spôsobené grafickou sadzbou. Tým bolo vydanie z roku 2013/2014 pripravené a zadalo sa do tlače.

Text, ktorý sa spracoval pri vydaní z roku 2013 sa použil na spracovanie vydania vydaného v roku 2015 (vydanie s vysvetlivkami a výkladom). Pri tomto vydaní sa postupovalo opačným postupom ako pri vydaní z roku 2013. Znova sa zapracovali niektoré vysvetlivky do textu verša a výklad sa umiestnil priamo za veršom, ktorého sa týkal. Toto vydanie som chcel uskutočniť aj preto, aby sa spresnený preklad zapracoval do pôvodného vydania z roku 2008.

Vydaniami z roka 2013/2014 a 2015 bol už dosiahnutý pôvodný zámer z roku 1993, a to preložiť Korán do slovenského jazyka čo najpresnejšie a najlepšie, ako sa len dá. Som presvedčený o tom, že sa na preklade vynaložilo zo všetkých strán maximálne možné úsilie v čase, keď sa na ňom pracovalo. Konečné vydanie v roku 2015 znamenalo, že po takmer 22 rokoch strávených na preklade (s občasnými prestávkami) je preklad urobený čo najlepšie, ako sme len mohli a vložili sme doň toľko úsilia, aké sa dalo za daných okolností za ktorých sa preklad uskutočňoval počas uvedených dlhých rokov.

10. Záver

Po vydaní prekladu v roku 2008 som sa neustále informoval o prípadných nejasnostiach v preklade, ktoré by sa mi od čitateľov mohli dostať.

Pre mňa ale ostáva najvzácnejším komentárom prekladu ten, keď jeden z muslimov žijúcich na Slovensku (ktorý ovláda arabský jazyk) povedal, že niektoré verše Koránu pochopil po rokoch až vtedy, keď si ich prečítal v slovenskom preklade.

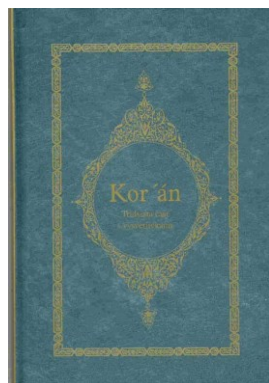
Jedným z hlavných cieľov na ktoré som kládol dôraz od začiatku bolo, aby preložené slová a vety v slovenskom jazyku zodpovedali čo najviac arabskému textu. Preto sa aj preklad robil formou, ktorú som v tejto publikácii opísal. Je predpoklad, že výklad niektorých veršov sa časom bude meniť. Ide najmä o tú kategóriu veršov známych ako „vedecké verše“. Ide o skupinu veršov, ktoré obsahujú určité vedecké poznatky. Pri výklade týchto veršov a možnej zmene ich výkladu v budúcnosti sa ukáže, že aj napriek zmeny výkladu, text prekladu bude v súlade tak so starým výkladom ako aj s novým výkladom. Tam sa ukáže podstatný a zásadný rozdiel medzi tým, či sa preložil pôvodný text verša alebo (ako je to v niektorých iných prekladoch) sa preložil miesto pôvodného textu jeden z výkladov k veršu a ten sa zapracoval ako preklad tohto verša.

Korán je prvým a hlavným zdrojom islamského náboženstva. Preto si aj zaslúžil pozornosť, ktorú sme mu venovali a bude si aj naďalej zasluhovať pozornosť, ktorá mu právom náleží. Našou prácou sme len chceli prispieť k celkovému úsiliu k lepšiemu pochopeniu tohto základného a dôležitého textu a prameňa poznania. Ako sa bude ďalej preklad rozširovať a do akej miery bude nápomocný už

nechávame na Boha najvyššieho, aby o tom rozhodol vo svojej nekonečnej znalosti a milosti a aby mu umožnil cestu hlavne k ľuďom, ktorým bude prinášať nové poznatky a vieru do ich života.

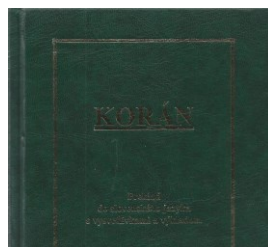
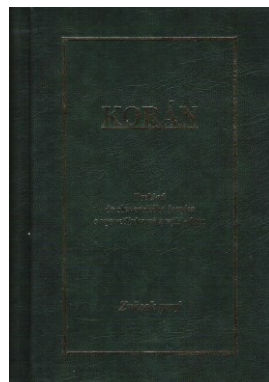
Jednotlivé vydania

Tridsiata časť Koránu 1997

Preklad do slovenského
jazyka s vysvetlivkami
a výkladom 2008

Dva zväzky

Preklad do slovenského
jazyka s vysvetlivkami
a výkladom 2015

Preklad do slovenského
jazyka s vysvetlivkami
a výkladom 2015

Preklad do slovenského
jazyka 2015

